

Buiten is het koud
binnen is het warm

SIMONIS & BUUNK
EEN KEUR AAN KUNST

Buiten is het koud
binnen is het warm

SIMONIS & BUUNK
EEN KEUR AAN KUNST

Buiten is het koud binnen is het warm

Verkooptentoonstelling
zaterdag 15 december 2018 t/m
zaterdag 5 januari 2019

Dinsdag t/m zaterdag 11-17 uur en op afspraak
Open zondagen: 16 en 30 december 2018
Gesloten: op maandagen, beide Kerstdagen en Oud en Nieuw

Voor prijzen en informatie:
www.simonisbuunk.nl en op aanvraag

Een collectie schilderijen, aquarellen, tekeningen en beelden uit de 18e, 19e en 20e eeuw waaronder Hollandse romantici en impressionisten, schilders van de Haagse en Amsterdamse School, klassiek modernen, vertegenwoordigers van expressionistische stromingen als de Bergense School en de Groninger Ploeg, nieuwe realisten en abstracten.

SIMONIS & BUUNK
EEN KEUR AAN KUNST

19e eeuw	Notaris Fischerstraat 30
20e eeuw	Notaris Fischerstraat 19
Fischerhuis	Notaris Fischerstraat 27

Buiten exposities om geopend dinsdag t/m zaterdag 11-17 uur en op afspraak

Notaris Fischerstraat 30, 6711 BD Ede
+31 (0) 318 652888
info@simonisbuunk.nl

www.simonisbuunk.nl

Daar het buiten kouder wordt, scheppen we binnen de warmte

Als we aan vroeger denken komen ons oude beelden voor de geest, zoals straten en pleinen met beeldschone gevels, zonder alle moderne aanvullingen van deze tijd. Tijden van ongerepte vergezichten, bossen, schone wateren, rust en met gemoedelijker menselijk contact. De 19e-eeuwse schilders vertolkten een geromantiseerde werkelijkheid, ontleend aan de bestaande omgeving waar we nu vaak naar verlangen. Het gevoel voerde de boventoon als reactie op het rationalisme in de eeuw ervoor. Ook impressionisten hielden van het ongerepte landschap. Ze schilderden de wereld zoals zij was en trokken met hun schildersezels de natuur in. Een parasolletje erbij; l’art pour l’art. Alom was er fascinatie voor de prachtige werkelijkheid, waar de poëten met verf méér schoonheid vonden dan zichtbaar was. Zo ontstonden de meesterwerken met bezieling. Wij denken dan aan vele schilders, maar noemen er een paar: Koekkoek, Weissenbruch, Maris en de jonge Mondriaan, die elk in hun stijl de natuur vertolkten en een eigen karakter gaven.

In het Museum B.C. Koekkoek-Haus in Kleef staat een uitspraak op de muur van Nederlands grootste romanticus: *“Hoe oneindig overtreft de schoone natuur eene goede schilderij!”* Dat is waar, maar Koekkoek doet zichzelf en andere grote schilders met deze vergelijking tekort. Hij beseft kennelijk niet dat hij met elk schilderij een gedicht in verf schept met de natuur als vertrekpunt. Vooral Koekkoeks winters zijn briljant in hun intense natuurbeleving, zoals het schilderij op de omslag van deze catalogus: de huizen bieden warmte aan nietige mensen die in de kou scharrelen, een kerkje als honk voor het geloof en de wonderlijke plaats van de zon achter het huis. Ondanks de kou voel je de warmte die de mens voor zichzelf schept, met de zon als bron van al het leven.

Of de kunstenaar nu teruggrijpt op het verleden, of dat zijn werk een opmaat vormt naar de toekomst, kunstenaars krijgen inspiratie van hun omgeving en bekritisieren haar. Dat de kunst van nu zo divers en sterk in beweging is, is een weerklank van de ingrijpende veranderingen en complexiteit van onze samenleving. Het is daarom begrijpelijk dat de aandacht voor ‘modern en hedendaags’ in het huidige tijdsgewricht de boventoon voert. Dat die aandacht tot een bubbel zal leiden lijkt onvermijdelijk.

De kunstenaars van toen moesten eens weten hoe wij anderhalve eeuw later ons leefmilieu en ons geestelijk welzijn maltrakteren, hoewel er ook vooruitgang is te melden. De stroomversnelling in allerlei toegepaste techniek zwelt steeds meer aan. En de menselijke psyche? Die moet zich alsmaar aanpassen, aan de druk op meer efficiëntie, meer snelheid, meer winst. Druk. Meer glimmend metaal op de weg, fileleed en dagvullend werken achter de computer. En het verlengstuk van ons brein: de smartphone. Dit lijkt een vervreemding van de natuur in de hand te werken, waar de samenleving een hoge prijs voor zal betalen. Gelukkig is er ook tegenstroom, aandacht voor natuurbehoud en cultureel erfgoed. De binnensteden met hun mooie monumenten waar schilders als Springer cum suis inspiratie vonden, worden tegenwoordig goed beschermd en het is fantastisch om die mooie steden en dorpen in Nederland te bezoeken.

Kunst brengt warmte en bezieling, op tentoonstellingen en bij mensen thuis. Kunst heeft ook een katalyserende werking voor relaties tussen mensen. De winterschilders zoals Schelfhout konden de ijzige kou in een sterk contrast stellen met een warme gezelligheid bij het koek-en-zopietentje en open vuur binnenshuis, rook uit de schoorstenen. De winters van toen waren ook streng; men spreekt over een kleine ijstijd. De winters van nu zijn zacht, maar is onze leefomgeving wel zo mild?

Bij koud, guur weer en wind op weg naar Ede zult u een warm onthaal krijgen bij een bezoek aan deze wintertentoonstelling. De familie Simonis en Buunk, met drie generaties kunstliefhebbers, heet u van harte welkom.

Frank en Kas Buunk

Johann Bernard Klombeck

Kleef (Duitsland) 1815-1893

Rijnlandschap in de zomer / Weids winterlandschap met schaatser
beide olieverf op paneel 16,3 x 13,5 cm en 16,4 x 13,5 cm, beide gesigneerd linksonder en gedateerd 1842

Herkomst: veiling Venduehuis der Notarissen, Den Haag, 3-4 nov. 1970, cat.nr. 53 en 54 (beide foutief toegeschreven aan B.C. Koekkoek); Kunsthandel Pieter A. Scheen, 's-Gravenhage, 1972.
Literatuur: tent.cat. Kunsthandel Pieter A. Scheen, *Zomertentoonstelling. Romantische en Haagse School*, 1972, cat.nr. 17 en 18; Angelika Nollert, Guido de Werd, *Johann Bernhard Klombeck (1815-1893). Ein Landschaftsmaler der Klever Romantik*, Kleef, 1993 pag. 71, cat.nr. 42/16-1 en pag. 72, cat.nr. 42/16-2 (beide met afb., foutief vermeld 'met monogram JBK').
Tentoonstelling: 's-Gravenhage, Kunsthandel Pieter A. Scheen, *Zomertentoonstelling. Romantische en Haagse School*, aug.-sept. 1972.

10 Barend Cornelis Koekkoek was zonder twijfel een van de meest succesvolle landschapschilders van de romantiek. Zijn werk was tot in koninklijke kringen zó geliefd dat er wachtlijsten ontstonden en menig verzamelaar jarenlang moest uitzien naar zijn zo begeerde schilderij. Het is dan ook begrijpelijk dat veel jonge schilders zich als leerling bij Koekkoek aandienden. Om die reden richtte hij, kort nadat hij zich in het Duitse stadje Kleef had gevestigd, een 'Teekenacademie' op. De al in Kleef wonende Bernard Klombeck en Willem Bodeman (pag. 11) behoorden tot de eerste leerlingen. De begaafde Klombeck specialiseerde zich net als zijn leermeester in bosgezichten en

open, weidse landschappen en rivierdalen met landvolk en vee. Wat motiefkeuze, compositie en het iets verhoogde standpunt betreft baseert hij zich op B.C. Koekkoek en wel zo, dat een aantal van zijn schilderijen in het verleden onder valse signatuur als een B.C. Koekkoek werd verkocht. Klombecks buitengewone artistieke talent zorgde er echter voor dat zijn heldere, verfijnde landschappen een geheel eigen stijl hebben.

Barend Cornelis Koekkoek

Middelburg 1803-1862 Kleef (Duitsland)

Winterlandschap met wandelaars en figuren op het ijs
olieverf op doek 39,7 x 52,4 cm, gesigneerd linksonder en gedateerd 1837

Herkomst: coll. G. Pelinck, 1902; veiling C.F. Roos & Co., Amsterdam, 21 okt. 1902, cat.nr. 50 (met afb.).
Literatuur: Friedrich Gorissen, *B.C. Koekkoek 1803-1862*, Düsseldorf 1962, cat.nr. 37/38 (met afb.).

De winter komt in het oeuvre van Barend Cornelis Koekkoek minder vaak voor: naar schatting schilderde hij zo'n honderd sneeuw- en ijsgezichten, ongeveer een vijfde deel van zijn oeuvre. Als rechtgeaard romanticus concentreert Koekkoek zich in zijn vroege sneeuwlandschappen op het verbeelden van de stilte in de natuur en de winterse atmosfeer. Vanaf de jaren dertig zijn de winters levendiger gestoffeerd. Nu doen ook schaatser op bevroren sloten en vaarten hun intrede, waardoor zijn wintergezichten af en toe overeenkomst gaan vertonen met de composities van tijdgenoot Andreas Schelfhout. De winters van Barend Cornelis zijn echter veelal rijker aangekleed met

berijpte bomen, bosschages en kastelen of ruïnes. Een majestueuze eik komt in vrijwel al zijn schilderijen voor. Als symbool van kracht en onvergankelijkheid is deze een geliefd motief. Maar ook benadrukt zijn formaat de nietigheid van de mens ten opzichte van de grootsheid van de natuur en, ja, zijn ondergeschiktheid aan die natuur. Een besef waarvan de romantische mens diep doordrongen was.

Johannes Tavenraat
Rotterdam 1809-1881

Schaatsers en arrenslede op een bevroren bosbeek bij Kleef
olieverf op doek 76,1 x 94,2 cm, gesigneerd links onder en gedateerd 1857

12 De uit een Rotterdamse koopmansfamilie stammende Johannes Tavenraat koos in 1839, op 30-jarige leeftijd, voor een artistieke loopbaan. Hij had zich in 1838 gevestigd in het Duitse Kleef, waar zijn familie al eerder naartoe getrokken was. Hoogstwaarschijnlijk bezocht hij daar regelmatig B.C. Koekkoek, maar hij werd geen leerling; daarvoor was hij te eigenzinnig. De landschappen van Tavenraat zijn vaak woest romantisch en sluiten door hun dramatiek soms meer aan bij de internationale romantiek dan bij de Nederlandse. Zijn geheel eigen stijl werd door tijdgenoten zo nu en dan negatief beoordeeld,

maar de schilder trok zich daar weinig van aan. Hij was financieel onafhankelijk en vrij om te doen wat hij wilde. Het leverde intrigerende landschappen op, zoals deze arrensleden op een bevroren bosbeek onder kale, grillig vertakte bomen. Tavenraats landschappen hebben meestal kleine afmetingen. Dit werk is daarop een uitzondering.

Willem Bodeman & Eugène Joseph Verboeckhoven
Amsterdam 1806-1880 Bussum Warneton (België) 1798-1881 Schaarbeek (België)

Ontmoeting op het ijs bij zonsondergang
olieverf op doek 84,6 x 106,3 cm, gesigneerd rechtsonder 'Bodeman' (landschap) en op de ton 'EV' (stoffering) en te dateren ca. 1846

Herkomst: veiling Lempertz, Keulen, Duitsland, 1924, lotnr. 6 (met afb.); Galerie Abels, Keulen, Duitsland, 1960; part. bezit Duitsland.

Toen B.C. Koekkoek in 1841 met zijn tekenacademie begon, was Willem Bodeman een van de eersten die zich aanmeldde. Meester en leerling, die slechts drie jaar in leeftijd verschilden, kenden elkaar toen al langer. Bodeman had al vanaf 1826 in Amsterdam raadgevingen van Koekkoek gekregen, een begeleiding die zich rond 1833 zou voortzetten in Hilversum. Tot de jaren 30 moeten zij ook gezamenlijk studiereizen hebben gemaakt in Duitsland en België langs de Rijn, Ahr en Maas. Bodeman moet een nauwe band met Koekkoek gevoeld hebben en tot 1939 lijkt hij hem steeds weer in Kleef te hebben opgezocht. Daar werden ze samen geschilderd door

Tavenraat. In de landschappen en bosgezichten die Bodeman schilderde is in motiefkeuze, compositie en onderwerp invloed van zijn vriend en leermeester terug te vinden, al kiest hij doorgaans voor grotere afmetingen. In 1840 vertrekt hij naar Brussel en werkt daar zo nu en dan samen met de befaamde dierschilder Eugène Joseph Verboeckhoven. Een dergelijke samenwerking was niet ongewoon in die tijd. Behalve door B.C. Koekkoek en Klombeck werd 'meester Verboeckhoven', zoals hij in Nederland vaak werd genoemd, door verscheidene Nederlandse landschapschilders gevraagd om hun werk met figuren of dieren te stofferen.

Johannes Hermanus Barend 'Jan H.B.' Koekkoek
Amsterdam 1840-1912 Hilversum

Zeilschepen op woelige zee langs de kust
olieverf op doek 65,5 x 102,7 cm, gesigneerd linksonder en gedateerd 1862

Herkomst: Simonis & Buunk, Ede 1992; part. coll. Amsterdam.

Hermanus Koekkoek
Middelburg 1815-1882 Haarlem

Vissers en zeilschepen voor de kust
olieverf op blik op paneel 9,8 x 14,7 cm, gesigneerd linksonder met initialen

Cornelis Springer

Amsterdam 1817-1891 Hilversum

Gezicht op Oudewater
olieverf op paneel 33,5 x 40,5 cm, gesigineerd rechtsonder voluit en linksonder met monogram en gedateerd 1857 en '57

Herkomst: V.W. van Gogh, op 13 juli 1857 rechtstreeks van de schilder gekocht voor fl. 225; Kunsthandel Gebr. Douwes, Amsterdam, inv.nr. 8735; part. coll. Nederland.
Literatuur: W. Laanstra, H.C. de Bruijn, J.H.A. Ringeling, *Cornelis Springer (1817-1891)*, Utrecht 1984, pag. 109, cat.nr. 57-8 (als 'Gezicht in Oudewater(straatje)').

16 In 1813 werd Nederland bevrijd van de Franse onderdrukking, waarna het land behoefte kreeg aan identiteit en vaderlandse trots. De Gouden Eeuw, een periode van grote economische voorspoed en rijkdom, werd als voorbeeld genomen; Rembrandt werd verheven tot Hollands beroemdste schilder, Michiel de Ruyter werd nationale held. Het is dan ook niet verwonderlijk dat het oog van schilders zoals Cornelis Springer, afkomstig uit een geslacht van bouwkundigen, viel op de gebouwen die uit die glorie tijd stamden. Springer was opgeleid als huis- en decoratieschilder en was leerling van J. van der Stok, H.G. ten Cate en vooral K. Karsen,

wiens gedempt koperen coloriet goed terug te vinden is in Springers vroege werk (ca. 1835-1845). Net als de andere stadsgesichtenschilders maakte Karsen vooral fantasiegezichten, ofwel capriccio's, soms met bestaande elementen. Vanaf het midden van de jaren 50 begon Springer meer en meer topografisch te schilderen. Hij vond zijn onderwerpen in zijn woonplaats Amsterdam, maar bezocht bijvoorbeeld ook de stadjes rond de Zuiderzee waar de oude gebouwen nog in groten getale pronkten. Het werd een enorm succes. Klanten stonden op de wachtlijst om zijn schilderijen te kopen en hij verkocht zijn belangrijke werken soms voor duizenden guldens.

Cornelis Springer

Amsterdam 1817-1891 Hilversum

De Biersluis te Hoorn
houtschool op papier 52,2 x 63,2 cm, gesigineerd rechtsonder en gedateerd 14 Sept. 1874
Annotatie linksonder: 'Hoorn'.

Literatuur: W. Laanstra, *Cornelis Springer in Hoorn*, Hoorn 1992, pag. 11, afb. 6; W. Laanstra, *Cornelis Springer. Geschilderde Steden*, Amsterdam 1994, pag. 143, cat.nr. T74-3 (met afb.).

Zomers gezicht op de Petruskerk en het Stedehuys te Woerden
houtschool op papier 48,5 x 39,5 cm, gesigineerd linksonder en te dateren ca. 1858

Herkomst: part. bezit Duitsland.

'Springer's houtskooltekeningen zijn een feest voor de oogen. Met de hem eigene zekerheid, een groote architectonische kennis, was iedere lijn raak en wist Springer de illusie van ruimte en diepte met zóó weinig te wekken, dat de leek zich het wonder niet verklaren kan.'

Uit: Johan Gram, 'Cornelis Springer', *Elseviers Geïllustreerd Maandschrift*, jan.-juli 1899, pag. 203.

Ter illustratie: een van Springers duurste werken verkocht hij in de jaren 70 voor vierduizend gulden, terwijl het jaarinkomen van welgestelde schilders zoals Jacob Maris en Mesdag in dezelfde periode zo'n zesduizend bedroeg. Een bekende manier waarop Springer te werk ging is dat hij eerst ter plaatse een grote tekening maakte, met houtskool op goed geprepareerd papier. Uit deze tekeningen kon de koper dan een voorstelling kiezen die op hetzelfde formaat in olie verft uitgevoerd zou worden. Een handige manier van zakendoen, want zo had de schilder zijn werk al verkocht voordat hij eraan was begonnen. Ook had hij zijn administratie goed op orde.

Hij hield kasboekjes bij en documenteerde welk schilderij hij aan wie verkocht en voor hoeveel. Zelfs heeft hij bijgehouden hoe lang hij bezig was met zijn schilderijen en op welke dagen hij met een bepaald onderdeel aan het werk was. Cornelis Springer was een invloedrijk man in het Amsterdamse kunstleven. Hij was secretaris, vicevoorzitter, voorzitter en zelfs erelid van het Amsterdamse kunstenaarsgenootschap Arti et Amicitiae. Als kunstenaar wist hij een reputatie te vestigen als een zeer bekwaam schilder. En hij was een kunstenaar bij wie je, op basis van zijn tekeningen, een schilderij kon uitkiezen in het vertrouwen dat het je niet zou teleurstellen.

Johannes Franciscus Spohler

Rotterdam 1853-1894 Amsterdam

Het Oude Stadhuis van Den Haag aan de Groenmarkt
olieverf op paneel 40 x 32,9 cm, gesigneerd rechtsonder

Herkomst: part. bezit Verenigde Staten.

18

Johannes Franciscus Spohler was een buitenbeentje in zijn schilderende familie. Als enige koos hij het Hollandse stadsgezicht als specialisatie, terwijl zijn vader en broer winterlandschappen en zomerse riviergezichten schilderden. Zijn grote voorbeeld was het werk van de Amsterdammer Cornelis Springer: zonnige straatjes met Oudhollandse huizen, druk bevolkt met figuren van allerlei pluimage. Mede door Springers populariteit was er in de 19e eeuw een goede markt ontstaan voor stadsgezichten met Hollandse historische gebouwen, zowel in eigen land als daarbuiten.

Voor dit schilderij nam Spohler het 16e-eeuwse stadhuis van Den Haag als onderwerp, een schitterend en rijk gedecoreerd gebouw in Hollandse Renaissancestijl met een toren van lagen baksteen en zandsteen. Hij koos – mogelijk in opdracht – voor de oorspronkelijke staat. Het afdakje boven de ingang en de torenaanbouw op de begane grond verdwenen namelijk omstreeks 1865 en 1880. Rond 1912, Spohler leefde toen niet meer, werd het gebouw te klein voor zijn functie. Het Oude Stadhuis staat er nog steeds, ingeklemd tussen andere gebouwen en niet meer zo glorieus als op dit schilderij.

‘Jacques’ François Joseph Carabain

Amsterdam 1834-1933 Schaarbeek (België)

De gouden bruiloft
olieverf op doek 96,2 x 76,2 cm, gesigneerd rechtsonder en gedateerd 1861

Herkomst: part. bezit België.

19

Andreas ‘Andries’ Schelfhout
Den Haag 1787-1870

Avondstemming
olieverf op paneel 17 x 19,8 cm, gesigeneerd rechtsonder en gedateerd '38

Herkomst: part. bezit Verenigde Staten.

20 Dat Andreas Schelfhout een echte romanticus was, blijkt wel uit dit schilderij *Avondstemming*. Een herder, een hoge rotspartij, een meer met een klein zeilscheepje en verder de oneindigheid, badend in een gouden licht. Het is een beeld dat in een droom zou kunnen bestaan. Niet met zekerheid is te zeggen of Schelfhout een dergelijk landschap ook met eigen ogen heeft gezien. Bekend is dat hij rond 1824-1827 als jonge man een reis maakte door de Maasvallei tussen Luik en Dinant, waar hij veel natuurstudies maakte. Op een kunstenaar van het ‘vlakke land’ moeten de rotsformaties bij Dinant een diepe indruk gemaakt hebben. Dezelfde bewondering voor de schoonheid van de

Andreas ‘Andries’ Schelfhout
Den Haag 1787-1870

Weids zomerlandschap met molen
olieverf op paneel 27,2 x 38,2 cm, gesigeneerd linksonder en gedateerd 1857

Herkomst: part. coll. Duitsland.

Andreas ‘Andries’ Schelfhout

Den Haag 1787-1870

Winterlandschap met figuren op het ijs
olieverf op paneel 29,5 x 24,7 cm, gesigineerd rechtsonder en te dateren ca. 1812
Herkomst: part. coll. Duitsland.

Andreas ‘Andries’ Schelfhout

Den Haag 1787-1870

Winterlandschap met schaatsters en een wasvrouw op het ijs
olieverf op paneel 37 x 43,1 cm, gesigineerd linksonder en te dateren ca. 1820
Herkomst: veiling Mak van Waay, Amsterdam, 22 okt. 1973, lotnr. 731 (met afb.).

Wouterus Verschuur
Amsterdam 1812-1874 Vorden

Muziekkamer met twee honden
olieverf op doek 90 x 79 cm, te dateren ca. 1848-1850

Wouterus Verschuur
Amsterdam 1812-1874 Vorden

De verfrissing
olieverf op doek 40,5 x 60,3 cm, gesigneerd linksonder en te dateren ca. 1850

Herkomst: veiling Mak van Waay, Amsterdam, 22 dec. 1942, lotnr. 210 (met afb., als ‘Een verfrissching’); P.J. Thelen, Köln-Mülheim, Duitsland; part. bezit Duitsland.

In zijn tijd was Wouterus Verschuur al een beroemd paarden-schilder. Hij leerde de anatomie van deze dieren tot in perfecte details vast te leggen van zijn leermeester, de veeschilder P.G. van Os. Verschuur was een typische schilder uit de roman-tiek: hij benadrukte de pracht en kracht van deze edele dieren. De schilderijen van Verschuur laten veel gevoel voor compositie en de werking van het licht zien. De 19e-eeuwse schilder was tevens een knap schilder van honden, die vaak in een bijrol figureren op zijn schilderijen. Soms vormen deze viervoeters het hoofdmotief. Verschuur plaatste ze daarbij graag in interieurs met een weelderige en elegante inrichting.

Carel Jozeph Grips

Grave 1825-1920 Vught

De kantklosles
olieverf op paneel 28,6 x 35,1 cm, gesigneerd rechtsonder en gedateerd 1861

Herkomst: part. bezit Duitsland.
Tentoonstelling: Norddeutsche Cyclus Kunstvereinen (NDCKV), [jaar onbekend], cat.nr. 57.

28 Carel Grips studeerde aan de Academie voor Schone Kunsten te Antwerpen. Charles Grips, zoals hij zich na zijn Antwerpse tijd laat noemen, schilderde voornamelijk (keuken)interieurs. Door het heldere licht en het nauwgezette perspectief van de ruimte doen dergelijke voorstellingen denken aan de stijl van 17e-eeuwse genreschilders als Pieter de Hooch. De hier afgebeelde kantklosles is geschilderd in 1861. We zien vier

meisjes die zich bekwamen in de ingewikkelde kunst van het kantklossen, samen met hun lerares. Het meisje links windt klosjes op. Vier zijn er klaar. De kleine gekleurde kussentjes, groen, blauw en rood, zijn speldenkussentjes. Met deze spelden werd het kant de goede richting op geleid; je zette het aan de buitenkant vast met spelden.

Alexander Hugo Bakker Korff

Den Haag 1824-1882 Leiden

De herstellende
olieverf op paneel 19,8 x 24 cm, gesigneerd linksonder

Alexander Hugo Bakker Korff wordt in 1824 in Den Haag geboren en volgt vanaf 1844 les aan de academie van Den Haag en Antwerpen. Aanvankelijk schildert hij Bijbelse en mythologische voorstellingen in een romantisch-classicistische stijl, maar in 1859 stapt hij over op een ander genre. Hij bekwaamt zich in kleine genreschilderijtjes met huiselijke scènes, geschilderd met een knipoog en breekt daarmee met de academische conventies. Met zijn genreschilderijtjes maakt Bakker Korff internationaal furore. Niet alleen vanwege de technisch verfijnde stijl, maar zeker ook vanwege de ironie. De titels van de werken worden zorgvuldig gekozen en dragen bij aan de

humorvolle ondertoon. De kunstenaar schildert veelal oude vrijsters in burgerlijke en deftige interieurs. Zijn twee ongetrouwde zussen (met wie hij samenwoont) gebruikt hij regelmatig als model. Bakker Korff is beroemd om zijn stofuitdrukking; kleding van zijde en fluweel geeft hij perfect weer. De schilder overlijdt in 1882. In de necrologie van Bakker Korff in *De Nederlandsche Spectator*, schrijft letterkundige Carel Vosmaer: *‘Tot het laag komieke is hij nooit gedaald, tot karikatuur en scherpen spot niet overgegaan. De scherts blijft bij hem altijd van goeden huizen, en mild van harte.’*

Paul Joseph Constantin ‘Constan(t)’ Gabriel

Amsterdam 1828-1903 Scheveningen

Poldermolen bij Giethoorn

olieverf op doek 90,8 x 151 cm, gesigneerd rechtsonder

Herkomst: Kunsthandel L.J. Krüger, Den Haag, 1918; veiling Christie’s Amsterdam, 26 okt. 1999, lotnr. 136 (met afb.); part. coll. België.

Literatuur: vgl.: Moniek Peters, Benno Tempel (red.), *Paul Joseph Constantin Gabriël 1828-1903. Colorist van de Haagse School*, Dordrecht/Kleef/Zwolle 1998, pag. 63, afb. 57 (in kleur).

32 Constant Gabriel, net als Willem Roelofs en J.H. Weissenbruch een van de vooraanstaande meesters van de Haagse School, woonde tot 1884 in Brussel. Hij was daar begonnen met het schilderen van indrukwekkende Hollandse landschappen, waarvoor hij inspiratie opdeed tijdens geregelde bezoeken aan ons land. Oosterbeek, de omgeving van Abcoude, Vreeland, en later de Nieuwkoopse Plassen en Giethoorn deed hij dan aan om voorstudies te maken. Het leverde hem het gedroomde succes. Nadat hij zich in Scheveningen vestigde vond hij in de omgeving van Den Haag veel moois, maar hij bleef ook de plekken bezoeken die hij vanuit Brussel vaak had

bezoekt. Volgens de schilder heerste er in de polders een fijne atmosfeer die je nergens anders tegenkwam. Dat trof hem. ‘Daarom werk ik er veel’, moet hij eens gezegd hebben. ‘Er zijn dagen dat ik harder werk dan de ijverigste poldergast. Ik zie zo’n dag niets anders dan de hemel, water en de boer van wie ik een schuit huur’.

Hendrik Johannes ‘J.H.’ Weissenbruch

Den Haag 1824-1903

Trekvaart langs de Benoordenhoutseweg

aquarel op papier 17,6 x 28,1 cm, gesigneerd rechtsonder

Herkomst: Koninklijke Verzamelingen; nalatenschap H.K.H. Prinses Juliana (1909-2004), Koningin der Nederlanden van 1948 tot 1980.

Literatuur: vgl.: Edwin Jacobs, Hans Jansen en Marjan van Heteren (red.), *J.H. Weissenbruch 1824-1903*, Zwolle 1999, pag. 28, cat.nr. 14.

Willem Roelofs
Amsterdam 1822-1897 Berchem (België)

Visser op het water bij Noorden
olieverf op doek 68,3 x 100,2 cm, gesigneerd rechtsonder
en te dateren ca. 1880-1888

Willem Roelofs

Amsterdam 1822-1897 Berchem (België)

De Boven- en Ondermolen van de polder Stolwijk (bij Gouda)

olieverf op paneel 14,8 x 24 cm, gesigneerd linksonder en te dateren ca. 1870

Herkomst: veiling Frederik Muller & Co., Amsterdam, 15, 18 en 21 april 1947, lotnr. 607; coll. B. de Geus van den Heuvel, Nieuwersluis; veiling Sotheby Mak van Waay, Amsterdam, *The B. de Geus van den Heuvel collection*, maart 1976, lotnr. 319, afb. pag. 183; coll. jhr. Louis C. de Villeneuve, Den Haag.
Literatuur: tent.cat. *Ons Element*, Dordrecht, Dordrechts Museum, 1951/Schiedam, Stedelijk Museum, 1952/1953, cat.nr. 48; tent.cat. Laren, Singer Museum, *Meesters van de Haagse School en enige tijdgenoten*, 1957, cat.nr. 227; tent.cat. Amsterdam, Stedelijk Museum, *Van Romantiek tot Amsterdamse School. Schilderijen uit de collectie B. de Geus van den Heuvel*, 1958, cat. nr. C 16; Pieter A. Scheen, *Lexicon Nederlandse beeldende kunstenaars 1750-1880*, 's-Gravenhage 1981, afb. 437 (in kleur).
Tentoonstelling: *Ons Element*, Dordrecht, Dordrechts Museum, 1951/Schiedam, Stedelijk Museum, 1952/1953; Laren, Singer Museum, *Meesters van de Haagse School en enige tijdgenoten*, mei-juli 1957; Amsterdam, Stedelijk Museum, *Van Romantiek tot Amsterdamse School. Schilderijen uit de collectie B. de Geus van den Heuvel*, juli-sept. 1958.

Hendrik Johannes 'J.H.' Weissenbruch

Den Haag 1824-1903

Ruiter op een jaagpad

olieverf op paneel 26,6 x 18 cm, gesigneerd rechtsonder en gedateerd 1903

Herkomst: Kunsthandel Borzo, 's-Hertogenbosch, 1989; part. coll. Denemarken.

Het motief van een ruiter op een jaagpad komt in het oeuvre van J.H. Weissenbruch zo nu en dan voor, in zonlicht en bij grijs weer, in wolken schaduw of regen. In *Ruiter op een jaagpad* verbeeldt hij het onderwerp onder een indrukwekkend hoge wolkenlucht die wordt weerspiegeld in het water van de trekvaart. De donkere schuit die wordt voortgetrokken, niet meer dan een donkere streep, gaat vrijwel geheel op in de oeverbegroeiing. Alle aandacht richt zich in dit schilderij op de fenomenale lucht, en op het zich daarin aftekenende silhouet van de jager, zijdelings op zijn jagerspaard gezeten. Het is een los gepenseeld landschap, waarin de natte, ruige oevers van het jaagpad en de stemming van een regenachtige dag overtuigend zijn weergegeven. Het moet een van de laatste schilderijen zijn die Weissenbruch maakte. Anders dan men gewoonlijk verwacht werd de artistieke kwaliteit van zijn werk met het klimmen der jaren alleen maar hoger, wat dit schilderij bewijst.

Pieter Cornelis ‘Piet’ Mondriaan
Amersfoort 1872-1944 New York

De Oostzijdse Molen aan het Gein bij maanlicht
olieverf op doek 63 x 75,4 cm, gesigneerd linksonder en te dateren ca. 1903

Verkocht aan Het Rijksmuseum, Amsterdam, 2005.

40 In 2005 verkochten wij een gezicht op de Oostzijdse Molen bij maanlicht door Piet Mondriaan aan het Rijksmuseum. Het schilderij, dat gedateerd wordt rond 1903, maakt deel uit van de indrukwekkende serie landschappen die Mondriaan schilderde langs het Gein. Opnieuw hebben we een schilderij van de Oostzijdse Molen uit deze vroegste periode in ons bezit: *De Oostzijdse Molen aan het Gein, gezien vanaf boerderij Landzicht*, eveneens te dateren ca. 1903. Grofweg tussen 1900 en 1911 schilderde Mondriaan een reeks landschappen met molens in de omgeving van de rivier het Gein bij Abcoude. Mondriaan bezocht dit gebied vanuit Amsterdam, waar hij zich in 1892

vanuit Winterswijk vestigde om een opleiding te volgen aan de Rijksacademie. Op de fiets of per trein ging hij naar Abcoude, om van daaruit een stek te zoeken om te schilderen. De Oostzijdse Molen, die zich op loopafstand ten oosten van Abcoude bevindt, was in deze periode een van Mondriaans geliefdste motieven. De achtkantige, met riet gedekte schepradmolen was in 1874 gebouwd als vervanger voor diens afgebrande voorganger. Mondriaan werd gegrepen door het typisch Hollandse onderwerp. Tussen 1902 en 1908 heeft hij hem vele malen, vanuit diverse standpunten, op verschillende uren van de dag en bij verschillend weer en licht weergegeven: bij dag, zonsondergang of nacht,

Pieter Cornelis ‘Piet’ Mondriaan
Amersfoort 1872-1944 New York

De Oostzijdse Molen aan het Gein, gezien vanaf boerderij Landzicht
olieverf op doek 27,5 x 40,5 cm, gesigneerd rechtsonder en te dateren ca. 1903

Herkomst: coll. mevr. Van Beuningen-Helsdingen, Rotterdam; veiling Frederik Muller, Amsterdam, 21 maart 1950, lotnr. 183; Galerie Iris Wazzau, Davos, Zwitserland, 1979; veiling Sotheby's, Londen, 4 dec. 1980; coll. Jacques Hachuel, Madrid; veiling Christie, Manson & Woods, Londen, 3 dec. 1991, lotnr. 211; Galeria Theo, Madrid; Elvira González, Madrid; Galeria Ynguanzo, Madrid; part. coll.; coll. Rolf Schmitz, Stockholm.
Literatuur: tent.cat. Davos, Galerie Iris Wazzau, *Moderne Kunst* 2, 1979, cat.nr. 11 (als 'Mühle am Gein 1906'); tent.cat. Madrid, Fundación Juan March, *Piet Mondrian: Óleos, acuarelas y dibujos*, 1981, cat.nr. 16 (als 'Molino 1906'); tent.cat. New York, Spanish Institute, *Modern Masterpieces from the collection of Jacques Hachuel*, 1990; Robert P. Welsh, *Piet Mondrian. Catalogue Raisonné of the Naturalistic Works (until early 1911)*, Blaricum 1998, pag. 286, cat.nr. A343 (met afb.).
Tentoonstelling: Davos, Zwitserland, Galerie Iris Wazzau, *Moderne Kunst* 2, 1979; Madrid, Spanje, Fundación Juan March, *Piet Mondrian: Óleos, acuarelas y dibujos*, 19 jan.-21 maart 1982; New York, Spanish Institute, *Modern Masterpieces from the collection of Jacques Hachuel*, nov. 1990-jan. 1991.

vanaf de overkant of niet, op staand en op liggend formaat, in een naturalistisch-impressionistische tot pre-luministische stijl. 'Ik ben niet uit op schilderen, ik ben uit op ontdekkingen' moet hij hierover eens gezegd hebben. De molens kan men dan ook zien als weerslag van zijn zoeken naar telkens nieuwe oplossingen voor de vormproblemen waarvoor hij zich gesteld zag, vormkwesties voortkomend uit zijn veranderende (kunst)theoretische opvattingen. Mondriaan heeft voor dit schilderij een standpunt gekozen aan de overkant van het Gein vanaf de kleine steiger van boerderij Landzicht, daar waar de rivier een bocht maakt en het water breed is.

De horizon is hoog gehouden, waardoor de nadruk komt te liggen op de rivier tussen de schilder en de molen. Rechts zien we nog het kleine zomerhuisje waar de molenaar en zijn gezin in de zomermaanden woonden, rechts daarvan wat koeien, aangegeven met een stip verf. Eigenlijk gaat alle aandacht naar het bewogen water dat op de winderige dag glinstert in de zon. Met brede, horizontale penseelstreken en vlugge, subtiele toetsen schildert Mondriaan het Gein en het effect van wind en zonlicht op het water. Met op de achtergrond, afstekend tegen de bewogen lucht, het stoere silhouet van 'zijn' Oostzijdse Molen.

Hendrik Willem Mesdag

Groningen 1831-1915 Den Haag

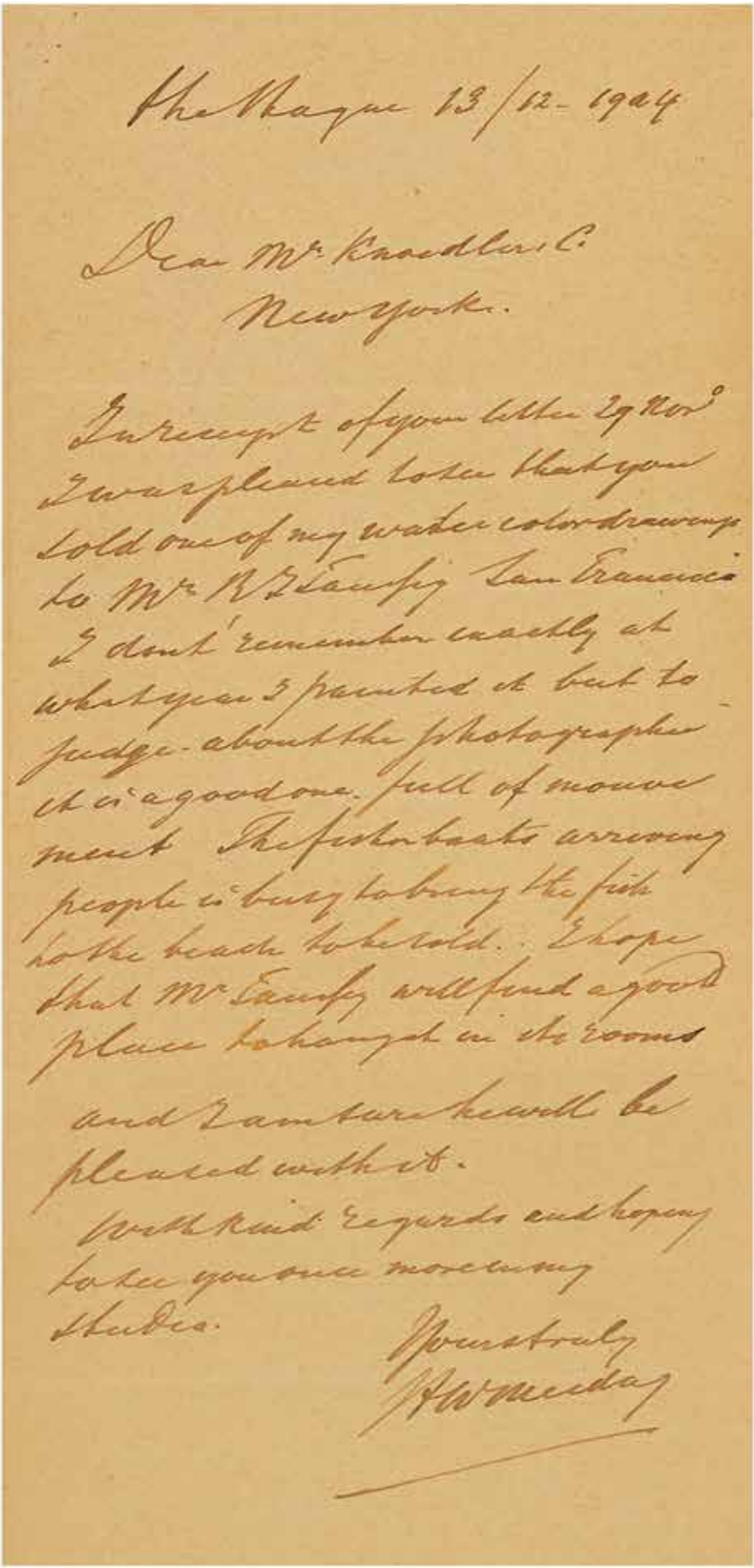
Scheveningse vissersschuiten voor anker in de branding
aquarel op papier 45 x 57,7 cm, gesigineerd rechtsonder

Herkomst: kunsthandel Knoedler & Co., New York; part. bezit San Francisco, Verenigde Staten.
Literatuur: vgl.: Johan Poort, *Hendrik Willem Mesdag (1831-1915): Oeuvrecatalogus Supplement*, Wassenaar 1997, pag. 77, cat.nr. 2021.62 (met afb. van een ets van Ph. Zilcken, gemaakt naar de aquarel).

Wordt verkocht met een brief van Mesdag aan Knoedler & Co., gedateerd Den Haag, 13 december 1904.

42 Een Scheveningse aquarel gemaakt door de zeeschilder Hendrik Willem Mesdag. Links liggen vissersschuiten voor anker in de branding, erachter de open zee. Knap zoals de schilder met slechts enkele kleuren de beweging van de golven en de schittering van de dalende zon op het water weet weer te geven. Het werk moet rond 1900 geschilderd zijn. Scheveningen beschikte toen nog niet over een zeehaven. De platte schuiten waarmee gevist werd vertrokken vanaf het strand en landden daar ook weer. De bedrijvigheid die daarmee gepaard ging oefende een grote aantrekkingskracht uit op Mesdag. Vanuit zijn huis in Den Haag reisde hij vaak naar de zee en zelfs huurde hij in

Scheveningen een kamer om maar snel, en onder alle weersomstandigheden, op het strand te kunnen zijn. De directheid en het realisme van Mesdags zeegezichten werden in het buitenland eerder gewaardeerd dan bij ons. Al in 1870 werd een zeegezicht bekroond op de Parijse ‘Salon’. Daarna groeide zijn reputatie als marineschilder snel, wat de aandacht trok van verzamelaars in Engeland, Schotland en de Verenigde Staten. *Scheveningse visserschepen voor anker in de branding* werd in 1904 door de New Yorkse kunsthandel Knoedler & Co. verkocht aan een collectioneur in San Francisco. In zijn brief aan Knoedler omschreef Mesdag de aquarel tevreden als ‘a good one full of movement’.

Hendrik Willem Mesdag

Groningen 1831-1915 Den Haag

Op open water
olieverf op doek 40,2 x 51,3 cm, gesigneerd rechtsonder

Herkomst: veiling Frederik Muller & Cie., Amsterdam, 9-10 april 1918, lotnr. 197 (met afb.).
Literatuur: Johan Poort, *Hendrik Willem Mesdag (1831-1915)*, Oeuvrecatalogus, Wassenaar 1989, pag. 290, cat.nr. 10.10 (met afb.); Johan Poort, *Hendrik Willem Mesdag 1831-1915*, Oeuvrecatalogus in beeld, Wassenaar 2001, pag. 35, cat.nr. 2010.10, afb. 507.

Hendrik Willem Mesdag

Groningen 1831-1915 Den Haag

Binnenhaven Scheveningen
aquarel op papier 34,4 x 51,9 cm, gesigneerd rechtsonder en gedateerd 1900

Herkomst: kunsthandel Borzo, 's-Hertogenbosch.
Literatuur: Johan Poort, *Hendrik Willem Mesdag (1831-1915)*: Oeuvrecatalogus, Wassenaar 1997, pag. 270, cat.nr. 1900.6 (met afb., als 'Binnenhaven-Scheveningen'); tent.cat. Rotterdam, Kunsthall, *De Haagse School. Een groots overzicht*, 1997, afb. in kleur pag. 75.

Binnenhaven Scheveningen is rustig van uitstraling. Het toont een kalme, vlakke waterweg met aangemeerde zeilschepen en rechts een stoombootje en iets wat op een haven lijkt. Vermoedelijk schilderde Mesdag hier Het Kanaal dat tussen Den Haag en Scheveningen lag. Dit was oorspronkelijk gegraven om een doorgang te maken vanuit de stad naar zee, maar het project was gestrand bij het Seinpostduin. Op die plek was daarna langzamerhand een binnenhaven ontstaan, met alle bedrijvigheid van dien. Schepen brachten vis uit andere plaatsen en er kwamen drogerijen, een haringpakkerij en een nettenfabriek. In 1888-1889 werd Het Kanaal uiteindelijk

doorgetrokken door de duinen naar de zee. Overigens had Scheveningen daarmee nog niet een haven. Een sluis en de geringe diepte maakten de doorvaart vrijwel onmogelijk. De echte zeehaven kwam pas in 1904.

Lodewijk Franciscus Hendrik ‘Louis’ Apol

Den Haag 1850-1936

De ingang van Huis ten Bosch in de winter
olieverf op doek 50,5 x 70,5 cm, gesigneerd linksonder

46 Louis Apol, schilder van de Haagse School, staat bekend om zijn winterlandschappen. Hij deed zijn inspiratie in 1880 op tijdens een expeditie naar Nova Zembla, aan boord van de poolschoener Willem Barentsz. De overlevering wil dat Apol dagelijks in zijn kooi verbleef met het nodige chagrijn. Hij klaagde over de werkomstandigheden, vooral nadat de schepshond in een van zijn (nog natte) werken was gaan staan. De expeditie gaf Apol evenwel genoeg inspiratie voor de rest van zijn leven. Hij schilderde het sneeuwdek als geen ander. Soms gebruikte hij daarbij een oranje gloed van de winterse avondzon. De mooiste (winter)landschappen vond de schilder

in en rond Den Haag en in de buurt van Arnhem. De natuur staat bijna altijd centraal, de mens is van ondergeschikt belang in Apols werk. In het stadsgezicht van Den Haag schildert Apol nu eens geen sneeuw (pag. 56). De winterse sfeer is echter tastbaar. *Bosgezicht met arrenslee en schaatser op verlichte ijsbaan* is meer dan alleen een winterlandschap; het toont een schaatsbaan met lampjes en een arrenslee die door het witte sneeuwdek wordt getrokken.

Lodewijk Franciscus Hendrik ‘Louis’ Apol

Den Haag 1850-1936

Bosgezicht met arrenslee en schaatser op verlichte ijsbaan
olieverf op doek 64 x 80,2 cm, gesigneerd rechtsonder

‘Johannes Evert’ Hendrik Akkeringa

Blinjoe (Nederlands-Indië) 1861-1942 Amersfoort

Theetuin
olieverf op paneel 17,4 x 24,6 cm, gesigneerd rechtsonder

Literatuur: Sarah de Clercq, *Johannes Evert Hendrik Akkeringa (1861-1942). Schilder van het onbezorgde leven*, Schiedam 2010, pag. 100, afb. 115 (in kleur).
Tentoonstelling: Scheveningen, Muzee Scheveningen, *Schilderen en wonen op Scheveningen in de Belle Époque*, juli-sept. 2008; Katwijk, Katwijks Museum, *Johannes Evert Hendrik Akkeringa (1861-1942)*, maart-juni 2010.

48 Deze geanimeerde ‘theetuintjes’ met chic geklede gasten in witte rieten stoelen tussen de bomen werden geschilderd door de impressionist Johannes Evert Akkeringa. Zijn ingehouden kleuren en verfijnde penseelstreek sluiten aan bij het onderwerp: we voelen haast de warmte en horen, boven het geroezemoes uit, het beschaafde gerinkel van glazen en kopjes. Akkeringa was een echte Haagse schilder, maar niet zo honkvast. Op zoek naar ongerepte natuur verhuisde hij nogal eens en zocht dan iedere keer zijn motieven in de buurt van zijn nieuwe huis. Dat begon in de jaren 80 toen hij met zijn kunstenaarsvrienden de natuur van het Dekkersduin opzocht.

Hij was daarin overigens niet de eerste. Decennia voor hem hadden Weissenbruch, de gebroeders Maris en Anton Mauve er ook geschetst en geschilderd, waardoor dit gebied wel eens het Haagse Barbizon werd genoemd. Na zijn academietijd betrok Akkeringa in 1888 een atelier in Loosduinen. Daar waren de duinen nog ‘vierge’ volgens Van Gogh, die er in zijn Haagse periode graag werkte. Akkeringa kon er naar hartenlust buiten schilderen. Dit resulteerde in zonnige strand- en duingezichten met spelende kinderen en – vanaf de jaren 90 – voorstellingen met bomschuiten en vissers op het strand. Later (1893) betrok hij een Huis aan het Kanaal, vlakbij

‘Johannes Evert’ Hendrik Akkeringa

Blinjoe (Nederlands-Indië) 1861-1942 Amersfoort

Theetuin (vermoedelijk Boschhek)
olieverf op paneel 16,9 x 22,9 cm, gesigneerd linksonder

de Scheveningse Bosjes. Daar vond hij een open zandvlakte waar het op mooie dagen krioelde van spelende kinderen met hun moeders of kindermisjes. En nadat hij omstreeks 1915 weer naar de binnenstad trok werden de uitspanningen aan de buitenkant van Den Haag een geliefd onderwerp. Zo lag aan de Bezuidenhoutseweg tegenover Huis ten Bosch de uitspanning Overbosch, waar Akkeringa regelmatig werkte. En aan de Leidse Straatweg, aan de rand van het Haagse Bos, lag Boschhek, waar hij ook vaak kwam. Boschhek werd nogal eens bezocht door de toenmalige Koninklijke familie en was dus in trek bij de Haagse beau monde. Met de om de tafeltjes zittende heren

met strohoed en dames met lange, zomerse japonnen, geven de hier afgebeelde schilderijen een zorgeloos beeld van een Haagse zomerdag een eeuw geleden.

Hermanus Willem Koekkoek

Amsterdam 1867-1929

Pruisische cavaleristen te paard
olieverf op doek 40,3 x 60,4 cm, gesigneerd rechtsonder en te dateren 1890

50 Hermanus Willem Koekkoek schilderde zijn *Pruisische cavaleristen te paard* in 1890. Nicolaas van der Waay zijn *Cavaleristen en dames op het duin* omstreeks 1905. De twee schilderijen illustreren de grote artistieke veranderingen die aan het eind van de 19e en begin van de 20e eeuw in de kunstwereld plaatsvonden. Koekkoek, opgeleid in de romantische traditie, maakt er een zaak van om zijn militairen zo gedetailleerd mogelijk weer te geven. Hun onderdeel en rang zijn herkenbaar aan kleuren, uniform en hoofddeksels. Het is bekend dat de schilder voorafgaand aan zijn schilderijen altijd gedegen onderzoek deed naar militaire kledij en wapens.

Zo kan vastgesteld worden dat het hier gaat om Pruisische cavaleristen die op patrouille zijn. Koekkoek, die vanaf 1887 vier jaar in Londen woonde en er na 1901 weer terugkeerde, was daar beroemd geworden met voorstellingen van de Boerenoorlog en de Frans-Duitse oorlog (1870-1871). En hoewel de militairen veelal met serieuze zaken bezig zijn hebben de voorstellingen soms een humoristische ondertoon.

Nicolaas van der Waay

Amsterdam 1855-1936

Cavaleristen en dames op het duin
olieverf op doek op paneel 70,5 x 58 cm en te dateren ca. 1905

De Amsterdamse impressionist Nicolaas van der Waay gaat zo'n 15 jaar later heel anders te werk. Ook hij verbeeldt cavaleristen in een landschap, maar dan als groep, staand op een duin en vergezeld van dames. Waar ze naar kijken is niet duidelijk. Wat telt is de indruk van het geheel: de militairen met daartussen hier en daar een wit oplichtende jurk en vooraan in beeld een dog, die wel vaker opduiken in het werk van Van der Waay. Het is een impressie, stevig geborsteld maar toch met zorg en aandacht geschilderd. Uniformen, epauletten en tressen, rangen en standen doen er niet echt toe. Van der Waay was hoogleraar aan de hoofdstedelijke Rijksacademie en nam, samen met de vermaarde August Allebé, de schilderklas voor zijn rekening. Daarnaast was hij een gevoelig impressio-nist, knap in het uitbeelden van een stemming en in het vastleggen van wat hem boeide: café- en theater-scènes, stadsbeelden en mondaine voorstellingen.

Bernardus Johannes Blommers

Den Haag 1845-1914

Het bleken van de was
olieverf op doek 58,7 x 91,6 cm, gesigineerd rechtsonder

Herkomst: veiling Mak, Dordrecht, 29 mei 1956, lotnr. 119; veiling Van Marle & Bignell, 's-Gravenhage, 7-8 okt. 1958, lotnr. 27.
Literatuur: Tiny de Liefde-van Brakel, *B.J. Blommers (1845-1914)*, Katwijk 1993, pag. 103, afb. 40 (in kleur).

Gerhard Arij Ludwig ‘Morgenstjerne’ Munthe

Düsseldorf (Duitsland) 1875-1927 Leiden

De Zwaaiikom in Katwijk met het Leidse bootje
olieverf op paneel 40 x 50 cm, gesigineerd linksonder

Herkomst: part. bezit Duitsland.
Tentoonstelling: Katwijk, Katwijks Museum, *Katwijkse Buurtjes en Straatjes*, maart-juni 2017.

‘Johannes Evert’ Hendrik Akkeringa

Blinjoe (Nederlands-Indië) 1861-1942 Amersfoort

Het lossen van de bomschuiten op het Scheveningse strand
olieverf op paneel 26,6 x 40,1 cm, gesigineerd rechtsonder en te dateren ca. 1901

Herkomst: rechtstreeks van de kunstenaar verworven in 1901 door J.M. van Bommel, Den Haag; mevr. A.D. van Hey-van Bommel, Den Haag, daarna in bezit gekomen van de erven Van Hey-van Bommel; coll. Jarmila Kamerbeek-van Bommel; coll. Cees en Jarmila Kamerbeek, Amersfoort.
Literatuur: Cees Kamerbeek, Jarmila Kamerbeek, Marjan de Man, Onno Maurer, *Jongkind tot Van der Leck: de passie van een collectioneur. Collectie Kamerbeek*, Amersfoort 2007, pag. 56-59, cat.nr. 8 (met afb. in kleur).
Tentoonstelling: Amersfoort, Museum Flehite, *Jongkind tot Van der Leck: de passie van een collectioneur. Collectie Kamerbeek*, jan.-april 2007.

Katwijk had aan het eind van de 19e eeuw een grote aantrekkingskracht op schilders, ook die van de Haagse School. Eerder was het Scheveningen waar de kunstenaars kwamen om de kust, de schippers en de vloeiende zee vast te leggen. Dat veranderde na een hevige storm in 1894. De gemeente Scheveningen besloot daarna een haven te bouwen met kademuren en golfbrekers. Het onbedorven vissersleven van Katwijk trok de schilders toen meer dan ooit aan. Vermaarde schilders als B.J. Blommers vestigden zich er in prachtige villa's aan de boulevard. Blommers koos het eenvoudige leven van vissers en boeren vaak als onderwerp van zijn werk. Het werk

van Gerhard Arij Ludwig Munthe kenmerkte zich aanvankelijk door gebruik van zachte heldere kleuren, maar hij werd later steeds uitgesprokener in zijn kleurgebruik.

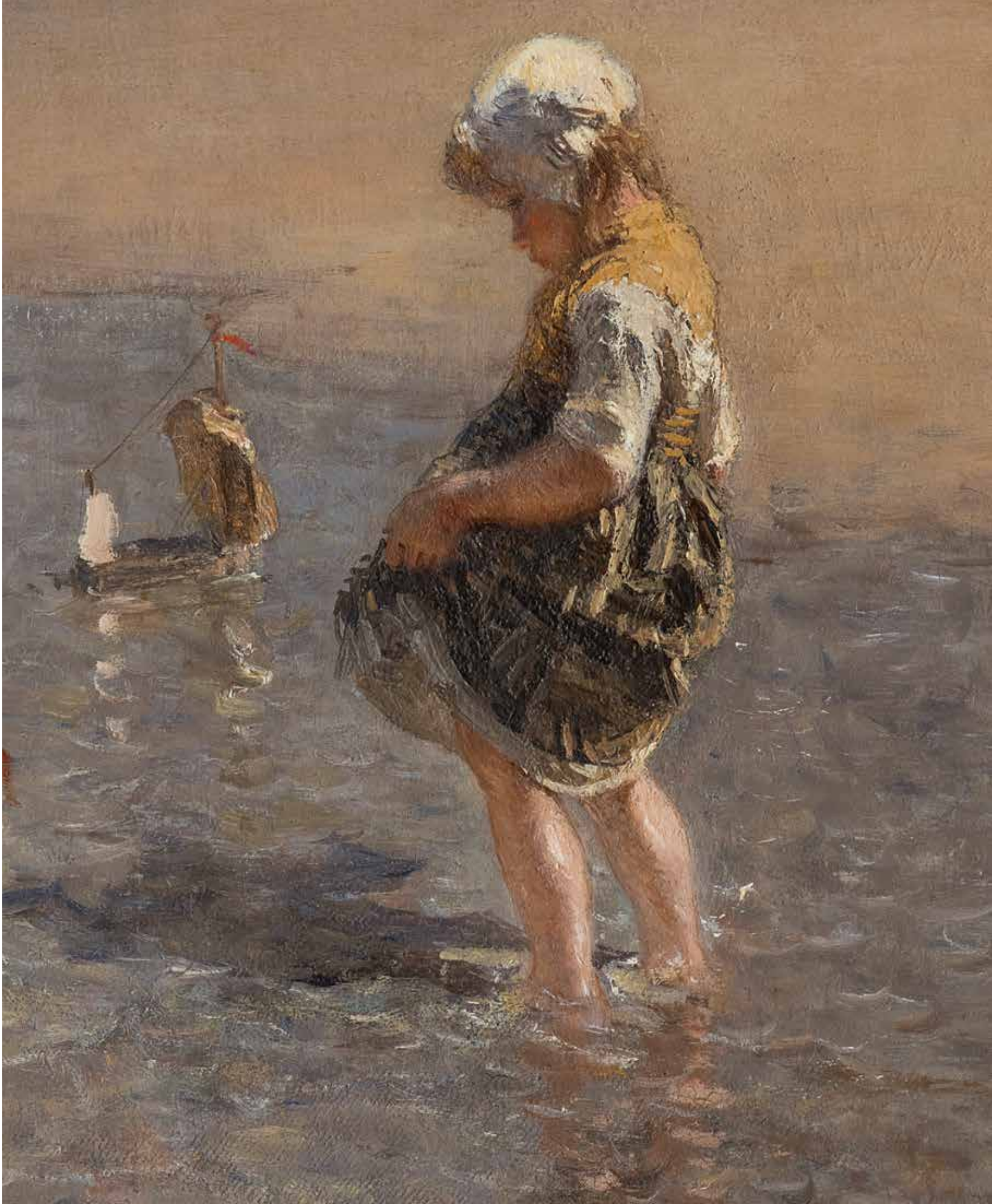
Bernardus Johannes Blommers

Den Haag 1845-1914

Scheepje zeilen
olieverf op doek 67 x 103,3 cm, gesigeneerd rechtsonder

Herkomst: coll. Andrew T. Reid, Auchterarder, Schotland (mogelijk geërfd van zijn vader James Reid); veiling Christie's, Londen, 27 maart 1942, lotnr. 64; veiling Thomas Love & Sons, Perth, Schotland, 1979; veiling Christie, Manson & Woods Ltd., Amsterdam (in Singer Museum, Laren), 2 april 1979, lotnr. 351 (met afb.); part. bezit Groot-Brittannië.
Literatuur: *The Collection of Pictures formed by Andrew T. Reid of Auchterarder*, Glasgow 1933, nr. 88 (met afb.); Arend-Jan Sleijster, *Willy Sluiter en de Kunstvereniging 'Katwijk' 1908-1910*, Katwijk 2008, pag. 57, afb. 51 (in kleur); Pim Jungerius en Hanneke van den Ancker, 'Het kustlandschap op schilderijen uit de 19de en vroeg 20ste eeuw', *Duin 4* (2015), afb. in kleur pag. 9; André Groeneveld e.a., *B.J. Blommers (1845-1914). De zonnige Haagse School*, Katwijk 2016, afb. in kleur pag. 86-87.
Tentoonstelling: Katwijk, Katwijks Museum, *Willy Sluiter en de Kunstvereniging Katwijk 1908-1910*, okt. 2008-jan. 2009; Katwijk, Katwijks Museum, *B.J. Blommers (1845-1914). De zonnige Haagse School*, juli-nov. 2016.

Jacobus Hendricus ‘Jacob’ Maris

Den Haag 1837-1899 Karlsbad (v/h Oostenrijk-Hongarije, nu Tsjechië)

Zandkruiers
olieverf op doek 40 x 59,8 cm, gesigneerd rechtsonder en te dateren ca. 1889

Herkomst: coll. De Fiellietaz Goethart, 1891; coll. J.R.H. Neervoort van de Poll, Rijsenburg (in bruikleen aan het Rijksmuseum in Amsterdam); veiling Frederik Muller & Cie., Amsterdam, nov. 1921, lotnr.18; coll. H.E. ten Cate, Almelo, 1955.
Literatuur: tent.cat. Amsterdam, Arti et Amicitiae, *Tentoonstelling van eenige schilderijen en aquarellen door J. Maris*, 1892, cat.nr. 12; tent.cat. Den Haag, Pulchri Studio, *Tentoonstelling Jacob Maris*, 1895, cat.nr. 10; tent.cat. Amsterdam, Arti et Amicitiae, *Eere-Tentoonstelling Jacob Maris*, 1899, cat.nr. 38; Théophile de Bock, *Jacob Maris*, Amsterdam 1902/03, pag. 157 (met afb.); tent.cat. Den Haag, Gemeentemuseum, *Maris Tentoonstelling*, 1935-1936, cat.nr. 101; D. Hannema, *Catalogue of the H.E. ten Cate collection*, Rotterdam 1955, cat.nr. 97, afb. 63.
Tentoonstelling: Amsterdam, Arti et Amicitiae, *Tentoonstelling van eenige schilderijen en aquarellen door J. Maris*, febr. 1892; Den Haag, Pulchri Studio, *Tentoonstelling Jacob Maris*, 1895; Amsterdam, Arti et Amicitiae, *Eere-Tentoonstelling Jacob Maris*, dec. 1899; Den Haag, Haags Gemeentemuseum, *Maris Tentoonstelling*, 1935-1936.

Binnen de Haagse School namen de gebroeders Maris een speciale plaats in: Jacob, Matthijs en Willem waren alle drie begaafde kunstenaars maar ook heel verschillend. Reden waarom ze door tijdgenoten wel de ‘grote’, de ‘mystieke’ en de ‘zilveren’ werden genoemd. Jacob, de oudste, was de sociale, de verbinder. Hij zou, na een periode van zoeken en experimenteren, uiteindelijk de meest vrije interpretatie van de werkelijkheid geven. Het leidde tot breed opgezette landschappen, stadsgezichten en strandgezichten waarin afzonderlijke details opgeofferd werden aan het geheel. Ook Willems late werk toont deze vrijheid. Hij schilderde zompige weiden, waterplassen, koeien en eenden, aangeraakt door het zonlicht. Het was de manier waarop hij deze lichtreflecties

schilderde die hem zijn bijnaam ‘zilveren Maris’ bezorgde. Vanaf de jaren 70 schilderde hij vaak groepjes eenden; intieme close-ups van kleine stukjes natuur in een sprankelend palet. Matthijs, de middelste, was de meest wonderlijke van de drie, een teruggetrokken dromer die buiten de schijnwerpers een volstrekt eigen stijl ontwikkelde. Simon, de oudste zoon van Willem, behoort tot de tweede generatie Maris-schilders. Onder invloed van zijn vader begon hij weliswaar als landschapschilder, maar dat hield geen stand. Hij specialiseerde zich in figuurstukken en wist zich een naam te verwerven als veelgevraagd portretschilder van Amsterdam. Vooral in vrouwenportretten kon hij zich uitleven in het weergeven van fraaie stoffen en accessoires.

Willem Maris

Den Haag 1844-1910

Eenden bij een vijver
olieverf op doek 53,8 x 97,5 cm, gesigneerd linksonder

Tentoonstelling: Winterswijk, Villa Mondriaan, *Vee in beeld*, maart-sept. 2016.

Simon Willem Maris

Den Haag 1873-1935 Amsterdam

Portret van een vrouw
olieverf op paneel 26,3 x 21 cm, gesigneerd linksmidden en gedateerd 24/11 '27

Herkomst: mevr. Nanninga, Winneweer; geërfd door haar dochter, mevr. Duintjer-Nanninga, Leeuwarden, daarna door vererving in bezit gekomen van de vorige eigenaar.

Lodewijk Franciscus Hendrik 'Louis' Apol
Den Haag 1850-1936

Uitzicht over achtertuin en huizen, vermoedelijk de Juffrouw Idastraat, Den Haag
olieverf op doek 60,6 x 50,4 cm, gesigneerd rechtsonder

Pieter Florentius Nicolaas Jacobus 'Floris' Arntzenius
Soerabaja (Nederlands-Indië) 1864-1925 Den Haag

Straatje in Hoorn, met zicht op de Kaaswaag
aquarel op papier 39 x 46,5 cm, gesigneerd rechtsonder en te dateren 1905

Literatuur: Nelly de Zwaan, *Nederland uit de kunst: 365 dagen kijken en lezen*, Warnsveld 2005, 11 sept. (met afb. in kleur).
Tentoonstelling: Hoorn, Westfries Museum, *La Hollande Pittoresque*, sept.-nov. 2012.

In de Juffouw Idastraat bevond zich het atelier van Willem Maris en Bernard Blommers in een pand van de bekende schermer Christiaan Siebenhaar. Later nam Breitner het atelier van Louis Apol over in dezelfde straat.

Johannes Bosboom

Den Haag 1817-1891

Hollandse binnenhaven
olieverf op paneel 24,8 x 31,7 cm, gesigineerd linksonder en gedateerd 1835

‘Robert’ Charles Gustave Laurens Mols

Antwerpen (België) 1848-1903

Frankfurt am Main met de ‘Eiserne Steg’ brug, gezien vanaf Sachsenhausen
olieverf op doek 76,1 x 116,6 cm, gesigineerd rechtsonder en te dateren na 1870

Tentoonstelling: Antwerpen, België, Stadsfeestzaal, *Tentoonstelling van Kunstwerken uit particuliere Antwerpsche verzamelingen (19e en 20e eeuwen)*, Antwerpsche Propagandaweken, mei 1937.

Rond de Middeleeuwen ontstaan in Europa tal van steden aan rivieren. Pas aan het einde van de 19e eeuw wordt de trein een populair transportmiddel, maar tot dan toe zijn rivieren de belangrijkste vervoersaders. Welke belangrijke plek voor transport ze ook innemen, rivieren waren en zijn prachtige ‘wegen’ door het landschap. De vochtige Hollandse wolkenlucht bereikt een maximaal effect bij het

rivierenlandschap. Lichteffecten spiegelen zich prachtig in het water. Robert Mols zocht zijn inspiratie vaak in zijn geboortestad Antwerpen, aan de Schelde. De schilder, die al op vijftienjarige leeftijd zijn eerste tentoonstelling had, bekwaamde zich na 1870 in het schilderen van zee- en havengezichten en reisde daarvoor door heel Europa.

Jacobus Hendricus ‘Jacob’ Maris
Den Haag 1837-1899 Karlsbad (v/h Oostenrijk-Hongarije, nu Tsjechië)

Aan het kanaal
olieverf op doek 45,4 x 63,2 cm, gesigeneerd rechtsonder

Herkomst: in 1896 op de *Grosse Internationale Kunstausstellung* van Berlijn verworven voor de Berlijnse Nationalgalerie door directeur Hugo von Tschudi; coll. Nationalgalerie, Berlijn, aldaar in 1930 gekocht door Joop Siedenburg en Jacob Baart de La Faille voor kunsthandel Frans Buffa & Zonen, Amsterdam; coll. fam. Van Voorst tot Voorst.
Literatuur: tent.cat. *Maris Tentoonstelling*, 's-Gravenhage, Gemeentemuseum/Amsterdam, Stedelijk Museum, 1935, pag. 39, cat.nr. 62; Sylvia Alting van Geusau e.a., *Schoonheid te koop. Kunsthandel Frans Buffa & Zonen (1790-1951)*, Zwolle 2016, pag. 109, afb. 108.
Tentoonstelling: Berlijn, Nationalgalerie, *Grosse Internationale Kunstausstellung*, 1896; *Maris Tentoonstelling*, 's-Gravenhage, Gemeentemuseum, 1935-1936/Amsterdam, Stedelijk Museum, febr.-maart 1936.

Fredericus Jacobus van Rossum du Chattel
Leiden 1856-1917 Yokohama (Japan)

Riviergezicht bij Rotterdam
olieverf op doek 90 x 140,5 cm, gesigeneerd linksonder

Herkomst: Ladykirk House, Ayrshire, Schotland.
Literatuur: vgl.: J.G. van Rossum du Chattel, *F.J. van Rossum du Chattel (1856-1917)*.
De 'ontdekker van de Vecht', Venlo 2006, afb. pag. 68.

De Utrechtse Vecht en omgeving inspireerden F.J. van Rossum du Chattel tot het schilderen van talloze impressies van rivieren. Daarom wordt hij door critici wel ‘de schilder van de Vecht’ genoemd. Daarnaast schilderde hij rondom Den Haag. De kunstenaar werd in 1856 in Leiden geboren en kreeg zijn eerste schilderlessen van zijn vader, Jan Hendrik van Rossum du Chattel. Daarna bezocht hij in Den Haag de ‘Teekenschool’ en werkte op het atelier van Willem Maris. Hoewel Van Rossum du Chattel duidelijk werd gevormd door de Haagse School ontwikkelde hij een geheel eigen, kenmerkende stijl. Hij verkocht veel werken in het buitenland, met name in de Verenigde Staten.

Cornelis Vreedenburgh

Woerden 1880-1946 Laren (N.H.)

De Munt, Amsterdam
olieverf op doek 47,8 x 70 cm, gesigneerd linksonder en gedateerd 1926

Herkomst: Kunsthandel Th. Vlas, Amsterdam, inv.nr. NM032; part. bezit Duitsland.
Tentoonstelling: Woerden, Stadsmuseum Woerden, *Jeugdvrienden*, Leo Gestel & Cornelis Vreedenburgh, juli 2016-jan. 2017.

66 De stad Amsterdam is van oudsher geliefd bij schilders. In de vroege 19e eeuw was onze hoofdstad het centrum van het romantische stadsgezicht. De romantische schilders waren verknocht aan de mooie gebouwen en schilderachtige grachten. Later lieten de Amsterdamse impressionisten vooral de dynamiek van de stad zien in hun werken. Dat geldt zeker ook voor Cornelis Vreedenburgh, die vanaf 1917 een groot aantal Amsterdamse stadsgezichten schilderde. Hij wist de sfeer in de straten en de bewegelijkheid van de

stad perfect weer te geven. Zijn stadsgezichten van Amsterdam worden als kenmerkend gezien voor zijn latere werk. Voordien schilderde hij vooral landschappen en water. Voor Anthonie Pieter Schotel geldt dat hij een grote voorliefde had voor het vastleggen van rivier- en zeegezichten. Het zijn vooral tere, grijze tonen die hij gebruikt in zijn watergezichten. Omstreeks 1950 schildert hij het Leidseplein (pag. 67). Hij doet dit op een plek vanuit de nachtclub Extase en laat de Amsterdamse wereld zien door een zonnige nevelsluier.

Cornelis Vreedenburgh

Woerden 1880-1946 Laren (N.H.)

De Prins Hendrikkade, Amsterdam, met de Stromarkt en de Ronde Lutherse Kerk
olieverf op doek 59,3 x 72,8 cm, gesigneerd rechtsonder en gedateerd 1931

Tentoonstelling: Woerden, Stadsmuseum Woerden, Jeugdvrienden Leo Gestel & Cornelis Vreedenburgh, juli 2016-jan. 2017.

Antonie Pieter Schotel

Dordrecht 1890-1958 Laren (N.H.)

Het Leidseplein, Amsterdam
olieverf op doek 60,2 x 70,5 cm, gesigneerd rechtsonder
Annotatie op spieraam: "‘Leidsche Plein’ A/dam geschilderd vanuit Extase’.

Literatuur: tent.cat. Enkhuizen, Rijksmuseum Zuiderzeemuseum (nu: Zuiderzeemuseum), *Verloren horizon*, A.P. Schotel 1890-1958, 1986, pag. 15, cat.nr. 4; Carole Denninger, *A.P. Schotel (1890-1958). De wereld van het water*, Bussum 2012, afb. in kleur pag. 147.

‘Félix’ François Georges Philibert Ziem

Beaune (Frankrijk) 1821-1911 Parijs

Les mouettes
olieverf op paneel 22,1 x 33,5 cm, gesigneerd rechtsonder

Herkomst: coll. Rolf Schmitz, Stockholm.

70 Félix Ziem studeerde aanvankelijk voor architect maar schilderen was zijn grote liefde. Rond 1848 koos hij definitief voor de schilderkunst en vestigde zich in Parijs, waar hij vriendschap sloot met Jean-François Millet en Théodore Rousseau, voormannen van de School van Barbizon. In de jaren daarna schilderden zij regelmatig in de bossen van Fontainebleau. Ziem schilderde naast portretten en stillevens

vooral landschappen, zee- en riviergezichten. Ook omvat zijn oeuvre impressies van steden die hij tijdens zijn vele reizen bezocht, in het bijzonder van Constantinopel en Venetië. Hij bezocht in de jaren 50 Nederland, waar hij polderlandschappen schilderde. Ziem werkte vooral in olieverf en met een opvallend losse penseelvoering.

Franz Richard Unterberger

Innsbruck (Oostenrijk) 1838-1902 Neuilly-sur-Seine (Frankrijk)

Vissers in de baai van Palermo
olieverf op paneel 30 x 60,2 cm, gesigneerd linksonder

Franz Unterberger was de oudste zoon van een Oostenrijkse kunsthandelaar. In Düsseldorf, aan de academie, ontmoette hij de landschapschilders Andreas en Oswald Achenbach, die hem inspireerden tot een nieuwe impressionistische richting in zijn werk, waarna Unterberger zijn roepnaam veranderde in Richard. Met Félix Ziem deelde hij zijn liefde voor reizen, net als een voorliefde voor Italië, waar hij Venetiaanse gebouwen en

pittoreske hoekjes vastlegde. Unterberger was een elegant, bereisd man met onberispelijke manieren. Ondanks zijn kosmopolitische levensstijl bleef hij vrijgezel. Wanneer hij niet op reis was woonde hij in Brussel, en in de zomer in Neuilly-sur-Seine, een voorstad van Parijs, waar hij een atelier had en in 1902 overleed.

Wilhelmus Hendrikus Petrus Johannes 'Willem' de Zwart
Den Haag 1862-1931

Dansende kinderen bij het draaiorgel
olieverf op paneel 22,2 x 35,6 cm, gesigneerd rechtsonder en te dateren ca. 1890

'Isaac' Lazarus Israels
Amsterdam 1865-1934 Den Haag

Slapende vrouw
olieverf op paneel 32,5 x 41 cm, gesigneerd rechtsonder

*'Slapen is geen geringe kunst:
je moet er de hele dag
voor wakker blijven.'*

Friedrich Nietzsche (Duitsland 1844-1900)

Jan Rijlaarsdam

Nieuwkoop 1911-2007 Hilversum

Muzikant en zijn muzen
 olieverf op doek 90,3 x 60,7 cm, gesigneerd linksonder

‘Schilder van de zelfkant van de maatschappij’ wordt Jan Rijlaarsdam wel eens genoemd. Van de zwervers in de stad, tot de prostituees in de cafés; Rijlaarsdam legde met ingetogen kleuren deze facetten van het stadsleven vast. Zelf zei hij ooit ‘*Een schilderij moet zeggingskracht hebben, de kleur is ondergeschikt.*’ Het werk van Rijlaarsdam is impressionistisch. Hij heeft ogenschijnlijk niet veel middelen nodig om mensen en gebouwen neer te zetten, met weinig detail. Begin jaren 30 van de 20e eeuw verblijft hij geregeld in Antwerpen en Brugge. Het is pas in de jaren 50 dat hij Parijs ‘ontdekt’. Hij legt ook daar het nachtleven met de pooiers, prostituees en clochards op treffende wijze vast. Naarmate de jaren verstrijken, wordt zijn werk kleuriger.

Pieter ‘Piet’ van der Hem

Wirdum 1885-1961 Den Haag

De Nes in Amsterdam, bij avond
 olieverf op doek 130,3 x 190,8 cm, gesigneerd linksonder en gedateerd 1910

Herkomst: part. bezit Israël.
Literatuur: Carole Denninger, *Amsterdam – 365 stadsgezichten*, Bussum 2008, nr. 172 (met afb. in kleur); Ingelies Vermeulen e.a., *Nachtlicht. De schilders van het nieuwe licht 1880-1940*, Haarlem 2010, afb. in kleur op de omslag, pag. 125.
Tentoonstelling: *Nachtlicht*, Deurne, Museum De Wieger, dec. 2010-maart 2011/Amersfoort, Museum Flehite, maart-juni 2011.

Daar waar Jan Rijlaarsdam de rauwe kant van het nachtleven schilderde, was Piet van der Hem iemand die vooral het mondaine uitgaansleven vastlegde. In Parijs, Rome, Madrid en Moskou schilderde hij het leven op straat, in cabarets en in muziek- en danspaleizen. Dat is vooral goed terug te zien in zijn oeuvre in het eerste decennium van de 20e eeuw, de periode waarin hij ook dit schilderij maakte. *De Nes in Amsterdam, bij avond* is een uitzonderlijk werk, omdat Van der Hem nu eens niet kiest voor de mondaine kant van het nachtleven. Het is gesitueerd in de Nes, achter de Dam in Amsterdam, dat sinds 1800 een uitgaanscentrum

van de stad was. De Nes – één van de oudste straten van de hoofdstad – kwam ’s avonds tot leven met de vele bordelen, café chantants en artiestencafés. Een minder elegante omgeving dus, maar niettemin legt Van der Hem de sfeer meesterlijk vast. Het summiere lichtschijnsel van de ingangen van de danshuizen verlicht de straat nauwelijks, maar net genoeg om te zien dat de keien nat zijn omdat het zojuist heeft geregend.

Marie Henri Mackenzie
 Rotterdam 1878-1961 Hilversum

Naaktbal Moulin Rouge
 olieverf op doek 40,3 x 50,5 cm, gesigneerd op spieraam
 Annotatie op spieraam: 'Naaktbal Moulin Rouge'.

Cornelis Johannes 'Kees' Maks
 Amsterdam 1876-1967

Vanuit de coulissen: danspaar
 olieverf op doek 62,6 x 62,5 cm, gesigneerd linksonder

Literatuur: tent.cat. Amsterdam, Stedelijk Museum, *Voorjaarestentoonstelling De Onafhankelijken*, 1942, cat.nr. 145 (als 'Vanuit de coulissen').
Tentoonstelling: Parijs, Grand Palais, *Salon des Indépendants*, 1935; Amsterdam, Stedelijk Museum, *Voorjaarestentoonstelling De Onafhankelijken*, april-mei 1942.

Henri Joseph Thomas
Sint-Jans-Molenbeek (België) 1878-1972 Brussel

Danseres in zwarte jurk
olieverf op doek 45,3 x 30,3 cm, gesigneerd rechtsonder
Herkomst: Galerie Chauveau, Brussel.

Cornelis Johannes 'Kees' Maks
Amsterdam 1876-1967

Parijse boulevard
olieverf op doek 42,3 x 67,2 cm, gesigneerd rechtsonder
Annotatie op etiket op spieraam: 'C.J. Maks, Parijsche Boulevard'.

Literatuur: Feico Hoekstra e.a., *Van Gogh tot Cremer. Nederlandse kunstenaars in Parijs*, Zwolle 2015, afb. in kleur pag. 47.

George Hendrik Breitner
Rotterdam 1857-1923 Amsterdam

Avondmarkt
potlood, inkt en aquarel op papier
24 x 36,5 cm, gesigneerd linksonder
en te dateren ca. 1880-1884

Anna Margareta Ulrika 'Greta' Gerell Stockholm 1898-1982

Restaurantscène, Parijs
 olieverf op doek 45,8 x 37,8 cm, gesigneerd rechtsonder en gedateerd 'Paris' - 29
 Herkomst: coll. Rolf Schmitz, Stockholm.

Als Zweeds diplomaten-
 dochter was Greta Gerell
 gewend aan reizen. Na haar
 opleiding aan de academie
 van Stockholm volgden dan
 ook lessen aan de Académie
 de la Grande Chaumière
 in Parijs en vervolgens bij
 André Lhote. Aanvankelijk
 schilderde ze landschappen
 en dieren, daarna legde ze
 zich toe op het schilderen van
 interieurs en figuren. Greta
 Gerell werkte in verschillende
 stijlen. Na een vroege,
 grafische periode had in haar
 Parijse jaren (1920-1930)
 het impressionisme haar
 voorkeur. Later werkte ze
 graag aan 'tijdloze dingen':
 liefdevol weergegeven
 gebruiksvoorwerpen
 geplaatst tegen een egale
 achtergrond die ze zeer
 pasteus schilderde. Een
 tijdrovend werk waarvoor
 ze haar eigen techniek
 ontwikkelde.

Walter Miehe
Berlijn 1883-1972

In de loge
olieverf op doek 40 x 50,3 cm, gesigneerd rechtsonder

Herkomst: part. bezit Duitsland.

Robert Archibald Antonius Joan 'Rob' Graafland
Maastricht 1875-1940 Heerlen

In het theater
olieverf op doek 41,9 x 24 cm, gesigneerd rechtsonder en gedateerd 1913

Hendrik Jan ‘Henk’ Wolter

Amsterdam 1873-1952 Amersfoort

Schaatsers op de Boerenwetering, Amsterdam
 olieverf op doek 40,5 x 60,6 cm, gesigneerd rechtsonder, verso voorzien van atelierstempel en te dateren 1915
 Annotatie verso: ‘H.J. Wolter, ‘Schaatsenrijders’.

Herkomst: atelier H.J. Wolter, Laren.
Literatuur: tent.cat. Parijs, Galerie Bernheim-Jeune-Dauberville, *Wolter 1873-1952, le maître Hollandais*, 1959, cat.nr. 3 (met afb. in kleur); tent.cat. Laren, Singer Museum, *Wolter 1873-1952. Schilderijen – Tekeningen*, 1959, cat.nr. 3 (met afb. in kleur); tent.cat. Amsterdam, *Arti et Amicitiae, 100 jaar Hendrik Jan Wolter*, 1973, pag. 17, cat.nr. 41, afb. in kleur pag. 11; Carole Denninger, *Amsterdam – 365 stadsgezichten*, Bussum 2008, nr. 346 (met afb. in kleur); Maarten Jager, *Op reis met Hendrik Jan Wolter (1873-1952)*, Amersfoort 2010, afb. in kleur pag. 77.
Tentoonstelling: Parijs, Galerie Bernheim-Jeune-Dauberville, *Wolter 1873-1952, le maître Hollandais*, febr.-maart 1959; Laren, Singer Museum, *Wolter 1873-1952. Schilderijen – Tekeningen*, april 1959; Amsterdam, *Arti et Amicitiae, 100 jaar Hendrik Jan Wolter*, mei 1973; Amersfoort, Museum Flehite, *Op reis met Hendrik Jan Wolter*, maart-juni 2010.

Wijtze Gerrit Carel ‘Wim’ Schuhmacher

Amsterdam 1894-1986

Sneeuwlandschap bij Hillegersberg, Rotterdam
 olieverf op doek 80,4 x 57,8 cm, te dateren ca. 1915

Herkomst: coll. Irene Vorrink (dochter van Koos Vorrink, die bevriend was met Schuhmachers broer Piet), Amsterdam, tot 1997, daarna door vererving in bezit gekomen van de vorige eigenaar.
Literatuur: Jan van Geest, *Wim Schuhmacher: De Meester van het Grijs*, Arnhem 1991, pag. 207, cat.nr. 39 (met afb.).

Marie Jeannette Sophie Lucie ‘Mies’ Elout-Drabbe

Utrecht 1875-1956 Rheden

86 *Herfst in Domburg*
olieverf op doek 69,9 x 54,9 cm, gesigneerd rechtsonder en gedateerd ‘Domburg’ 1912

Literatuur: Ineke Spaander en Paul van der Velde (red.), *Reünie op 't duin. Mondriaan en tijdgenoten in Zeeland*, Zwolle/Middelburg, 1994, pag. 132, afb. 89 (in kleur).
Tentoonstelling: Domburg, *Tentoonstelling van Schilderijen en Teekeningen van (Walcherse) Schilders*, juli-aug. 1912.

Lucie van Dam van Isselt

Bergen op Zoom 1871-1949 Den Haag

Stilleven met bloemen, vlinders en porseleinen huwelijksbeeldje
olieverf op paneel 45,2 x 53,2 cm, gesigneerd rechtsonder

De schilderende dames Mies Elout-Drabbe en Lucie van Dam van Isselt waren allebei van oorsprong niet afkomstig uit Zeeland. Toch kwam juist daar hun artistieke talent tot volle bloei. Misschien kwam het door het heldere licht op Walcheren, of lag het aan het intensieve contact met andere kunstenaars die in de zomermaanden naar Domburg trokken. Een belangrijke rol daarin speelden de Domburgse Zomertentoonstellingen, waarvan de eerste in 1911 werd georganiseerd. Zowel Mies als de iets oudere Lucie zonden werk in. Mies Elout-Drabbe was al in 1895 met haar ouders verhuisd naar Domburg, waar onder invloed van Jan Toorop het luminisme zijn intrede deed. Zeker

tot 1912 pointilleerde ze landschappen en dorpsgezichten, meest in olieverf en kleurpotlood. Critici waren lovend over de manier waarop ze met haar techniek de eigenaardige lichtfiltering van een grijze dag kon schilderen. Lucie van Dam van Isselt kwam van jongs af aan in Domburg op bezoek bij haar familie; de moeder van Lucie was een zusje van de vader van Mies. Na een scheiding trok Lucie van Dam van Isselt in 1907 vanuit Renkum voorgoed naar Veere. Daar legde ze zich toe op het schilderen van bloemen en verfijnde stillevens waarin een helder licht en broos wit vaak de boventoon voeren.

Hendrik Johan ‘Henk’ Melgers

Groningen 1899-1973 Amsterdam

88

Het haren van de sikkel

olieverf op doek 100,2 x 70,1 cm, gesigneerd linksonder en gedateerd '25

Herkomst: Kunsthandel Simonis & Buunk, Ede; coll. Kees en Jarmila Kamerbeek, Amersfoort; part. coll. Wassenaar.
Literatuur: Mariëtta Jansen, 'Henk Melgers – kunstenaar tussen De Ploeg, De Onafhankelijken en de Socialistische Kunstenaars Kring', in: 'bezield met meer of minder moderne geest', Ekke A. Kleima, George G. Martens, Henk Melgers, Alida J. Pott, Jannes de Vries, Groningen 2003, pag. 126, afb. 90 (met afb.), Cees Kamerbeek, Jarmila Kamerbeek, Marjan de Man, Onno Maurer, Jongkind tot Van der Leek: de passie van een collectioneur. Collectie Kamerbeek, Amersfoort 2007, pag. 208, cat.nr. 77 (met afb. in kleur pag. 209).
Tentoonstelling: Amersfoort, Museum Flehite, Jongkind tot Van der Leek, de passie van een collectioneur: Collectie Kamerbeek, jan.-april 2007.

Johannes ‘Johan’ Dijkstra

Groningen 1896-1978

Landschap met berken

olieverf op doek 50,3 x 80,4 cm

Met verso en op spieraam verzamelaarsstempel 'atelier Johan Dijkstra'.

Jan Altink

Groningen 1885-1971

Zonnebloemen

olieverf op doek 56,5 x 46,5 cm, gesigneerd linksonder

Herkomst: Renée Smithuis.

89

Jan Altink

Groningen 1885-1971

Bootje in het Reitdiep
olieverf op doek 50 x 70,8 cm, gesigneerd rechtsonder en gedateerd '67

Herkomst: coll. J.H.M. Rolink, Groningen, inv.nr. AL.042-0.
Literatuur: W.J. de Gruyter, *Jan Altink: 21 oktober 1885-6 december 1971*, Heemskerk 1978, afb. 43 (in kleur).
Tentoonstelling: Haarlem, Frans Hals Museum, *Jan Altink: 21 oktober 1885-6 december 1971*, sept.-okt. 1978.

92 Jan Altink schilderde het hiernaast afgebeelde *Blauwborgje* in een periode waarin hij zich losmaakte van de grote kleurigheid van zijn vroege expressionisme. De verfijnde, lichte kleuren en pijlsnelle, brede toets zijn een gevolg van het buiten schilderen, vermoedelijk in de volle zon. Rose, zachtblauw en zachtgroen met felle okergele en blauwe accenten vullen de ruimte. Het is een zomers schilderij, door W.J. de Gruyter omschreven als ‘een apotheose van licht, lucht en ruimte’. Blauwborgje was

een boerderij aan het Reitdiep, een riviertje dat van Groningenstad naar Zoutkamp liep. In de jaren 20 was het een punt van samenkomst van de Ploegleden. Vaak bakte boerin Schuitema dan pannenkoeken en werd er buiten geschilderd. Altink kwam er regelmatig, meestal met Dijkstra, Wiegers of met Ekke Kleima. Tot in de jaren 60 zijn het Reitdiep en het omringende Groningse boerenland geliefde motieven van de schilder.

Jan Altink

Groningen 1885-1971

Blauwborgje
olieverf op doek 55 x 60,4 cm, gesigneerd rechtsonder en gedateerd '28
Annotatie op etiket op spieraam: ‘4 Blauwborgje’ en op spieraam: ‘Voor Nelly’ (Nelly Hubbeling, Altinks latere echtgenote).

Herkomst: coll. J.H.M. Rolink, Groningen, inv.nr. AL.062-0, rechtstreeks verworven van de schilder.
Literatuur: tent.cat. Den Haag, Haags Gemeentemuseum, *Jan Altink: Groninger land en mensen*, 1969, cat.nr. 22; W.J. de Gruyter, *Jan Altink: 21 oktober 1885-6 december 1971*, Heemskerk 1978, pag. 74 en afb. 32 (in kleur); tent.cat. Warmenhuizen, Oude Ursulakerk, *Jan Altink*, 1983, cat.nr. 33.
Tentoonstelling: Den Haag, Haags Gemeentemuseum, *Jan Altink: Groninger land en mensen*, sept.-nov. 1969; Haarlem, Frans Hals Museum, *Jan Altink: 21 oktober 1885-6 december 1971*, sept.-okt. 1978; Warmenhuizen, Oude Ursulakerk, *Jan Altink*, juni-aug. 1983.

Jan Altink
Groningen 1885-1971

Gronings landschap met kippen en koeien
olieverf op doek 60,8 x 52,4 cm, gesigineerd linksonder en te dateren eind jaren 20
Herkomst: Het Lijstenhuis, (later Kunsthandel Ongering), Groningen.

Gijsbert 'George' Martens
Groningen 1894-1979

Zeilboten op het Paterswoldsemeer
olieverf op doek 40,5 x 40,4 cm, gesigineerd rechtsonder en gedateerd '28

Jan Altink
Groningen 1885-1971

Boerenerf in de zomer
olieverf op papier 48,2 x 67,2 cm

Jan Altink
Groningen 1885-1971

Liggend naakt
olieverf op doek 49,9 x 70,4 cm

Herkomst: veiling Venduhuis van den Ende, Groningen, 11 maart 1980, lotnr. 137; Kunsthandel Ongerling, Groningen; coll. O.M.H. de Vries, Harenermolen.

Jan Altink
Groningen 1885-1971

Aangemeerde bootjes bij het Paterswoldsemeer
olieverf op doek 60,8 x 80,6 cm, gesigneerd linksonder en gedateerd '43
Annotatie op spieraam: 'J. Altink Paterswoldsche Meer'.

Herkomst: rechtstreeks van de kunstenaar verworven door de vader van de vorige eigenaar.

Jan Wiegers
Kommerzijl 1893-1959 Amsterdam

Boerderij te Saasveld, Twente
olieverf op doek 46,6 x 61,2 cm, gesigneerd rechtsonder en gedateerd '40
Annotatie verso: 'Jan Wiegers 1940, Saasveld Twenthe'.

Jannes de Vries
Meppel 1901-1986 Groningen

Gezicht op Bignasco in het Maggiadal, Italië
aquarel en gouache op papier 55,8 x 73 cm
Annotatie verso: 'Bignasco Maggiadal'.

Jan Altink
Groningen 1885-1971

Zon in het bos / Zomerlandschap
olieverf op doek 75,3 x 100 cm, te dateren (Zon in het bos) ca. 1962 (Zomerlandschap) begin jaren 50

Herkomst: coll. J.H.M. Rolink, Groningen.
Literatuur: (Zon in het bos) W.J. de Gruyter, *Jan Altink, 21 oktober 1885-6 december 1971*, Heemskerk 1978, z.p., afb. 35 (in kleur, gedateerd 1962).
Tentoonstelling: (Zon in het bos) Haarlem, Frans Hals Museum, *Jan Altink: 21 oktober 1885-6 december 1971*, sept.-okt. 1978.

Emil Nolde (Hans Emil Hansen)

Nolde (Duitsland) 1867-1956 Seebüll (Duitsland)

Sluierstaarten (Aquarium)
aquarel op Japans papier 35,8 x 47 cm, gesigineerd linksonder en te dateren Berlijn 1923-1924

Herkomst: dr. Heinrich Becker, Bielefeld, Duitsland, geschenk van de kunstenaar in 1933, tot 1972; part. bezit Oostenrijk.
Literatuur: *Der Kunstwart*, okt. 1927-maart 1928, afb. na pag. 48; tent.cat. München, Haus der Kunst, *Gedächtnisausstellung Emil Nolde*, 1957, cat.nr. 314; tent.cat. Bielefeld, Städtisches Kunsthau Bielefeld, *Emil Nolde, Aquarelle aus Bielefelder Privatbesitz*, 1967, cat.nr. 5 (met afb.); *Emil Nolde, Reisen – Ächtung – Befreiung*, 6. Auflage, Keulen 2002, afb. pag. 175.
Tentoonstelling: München, Duitsland, Haus der Kunst, *Gedächtnisausstellung Emil Nolde*, sept.-dec. 1957; Bielefeld, Duitsland, Städtisches Kunsthau Bielefeld, *Emil Nolde. Aquarelle aus Bielefelder Privatbesitz*, mei-juni 1967.

Met echtheidsverklaring van dr. Manfred Reuther, Stiftung Seebüll Ada und Emil Nolde, Seebüll, Duitsland, 19 januari 2004.

Karl ‘Stellan’ Gabriel Mörner

Örebro (Zweden) 1896-1979 Saltsjöbaden (Zweden)

Huizen bij maanlicht
gouache en olieverf op papier op paneel 27 x 35 cm, gesigineerd linksonder
Annotatie verso: ‘Dit schilderij is een jubileumcadeau voor Egon Östlund, voor zijn 60e verjaardag op 20-7-1949 van Halmstadgruppen, Stellan Mörner’.

Herkomst: coll. Egon Östlund, Halmstad, Zweden, verzamelaar en mecenas van de ‘Halmstadgruppen’, 1949; coll. Rolf Schmitz, Stockholm.

Stellan Mörner was een Zweedse edelman, kunstenaar en schrijver. Hij behoorde tot de ‘Halmstadgruppen’, een groep kunstenaars die zijn wortels had in Halmstad aan de Zweedse westkust. Hij wordt gerekend tot de grote Zweedse surrealisten. Ook voelde Mörner zich aangetrokken tot het theater en ontwierp vele decors voor de Stockholmse Opera en andere theaters in Zweden, waaronder in 1946 voor Shakespeares komedie ‘Twelfth Night’. Nadat hij aanvankelijk kunstgeschiedenis studeerde begon Mörner in 1922 te schilderen. Al in 1926 had hij zijn eerste tentoonstelling. Zijn surrealistische schilderijen worden gekenmerkt door

een romantische inslag. Ook experimenteerde hij met het schilderen op hout, steen en puin, met collages en vingerverfschilderijen en zelfs met handafdrukken. Na een impressionistische, bijna non-figuratieve periode keerde hij uiteindelijk weer terug naar het surrealisme.

'Arnout' Jacobus Gustaaf Colnot

Amsterdam 1887-1983 Bergen (N.H.)

Stilleven
olieverf op doek 82,3 x 73,2 cm, gesigneerd rechtsonder en op spieraam

104

Herkomst: coll. Piet Boendermaker, Bergen, inv.nr. 2852 of 2853.
Literatuur: Piet Spijk, *De Bergense School en Piet Boendermaker, kunstverzamelaar in Amsterdam en Bergen*, Zwolle 1997, pag. 218; Piet Spijk, *Piet Boendermaker. Mecenass van de Bergense School*, Zwolle 2015, pag. 244.

Jean-Pierre Cassigneul

Parijs 1935

Les Mandarines II
olieverf op doek 90,9 x 65,2 cm, gesigneerd linksonder en verso gedateerd '69
Annotatie verso: 'Cassigneul 69' en op spieraam: 'Les Mandarines II'.

Herkomst: part. bezit Groot-Brittannië.

105

Jacoba ‘Jemmy’ van Hoboken

Den Haag 1900-1962 Wageningen

Geitjes voeren
olieverf op doek 36,1 x 43,8 cm, gesigneerd rechtsonder en gedateerd '34
Herkomst: Kunsthandel G.M. Feij & Zn., Middelburg.

108 Jemmy van Hoboken, afkomstig uit een welgesteld Haags gezin, wordt gerekend tot de Veerse Joffers. Tot deze groep behoorden onder anderen ook Lucie van Dam van Isselt, Sarika Góth en Bas van der Veer. Toen de schilderes zich in 1930 in het Zeeuwse stadje vestigde had ze al een gedegen leertijd achter de rug. Ze kreeg jarenlang privéles van Han van Meegeren en verbleef rond 1922 voor studie in München, waar ze kennismaakte met het realisme van de Neue Sachlichkeit. Invloed daarvan is in de jaren 20 terug te vinden in haar schilderijen. Haar werk uit de jaren 30 vertoont in zijn dromerige realisme opvallend veel overeenkomsten met dat van Jan Mankes en Jan Wittenberg.

Johannes Jacobus Maria ‘Jan’ Bogaerts

Den Bosch 1878-1962 Wassenaar

Stilleven met blauwe fles en potjes
olieverf op doek 34,7 x 45,4 cm, gesigneerd linksboven en gedateerd 1943

Herkomst: part. bezit 's-Hertogenbosch.
Literatuur: tent.cat. 's-Hertogenbosch, Noordbrabants Museum, *Jan Bogaerts 1878-1962: Schilderijen en tekeningen*, 1978, pag. 28, cat.nr. 41, afb. in kleur pag. 21; 'De romantiek van Jan Bogaerts', *Elseviers Magazine*, 28 okt. 1978, afb. pag. 133.
Tentoonstelling: 's-Hertogenbosch, Noordbrabants Museum, *Jan Bogaerts 1878-1962: Schilderijen en tekeningen*, okt.-dec. 1978.

Jacoba ‘Jemmy’ van Hoboken
Den Haag 1900-1962 Wageningen

Spiegelkarpers
olieverf op paneel 40,2 x 32,3 cm, gesigneerd rechtsonder en gedateerd 1932

Johannes Jacobus Maria ‘Jan’ Bogaerts
Den Bosch 1878-1962 Wassenaar

Stilleven met wisteria en miniatuurportretje
olieverf op doek 40,3 x 55,1 cm, gesigneerd linksonder en gedateerd 1917

Pieter Frans Christiaan ‘Pyke’ Koch

Beek (Ubbergen) 1901-1991 Wassenaar

Golflinks I-II
beide olieverf op doek 30,3 x 20,2 cm, gesigneerd linksonder met initialen en 30,2 x 20,4 cm, gesigneerd rechtsonder en gedateerd '57

Herkomst: Mrs. Theodore W. Koch, Saint Paul (MN), Verenigde Staten, daarna door vererving in bezit gekomen van de vorige eigenaar; part. bezit Monaco.
Literatuur: tent.cat. Utrecht, Genootschap Kunstliefde, *Tentoonstelling van Hedendaagse schilderkunst, beeldhouwkunst, tekeningen en aardewerk*, 1958, cat.nr. 7 en 8; tent.cat. Saint Paul, Saint Paul Gallery and School of Art, *Paintings by Pyke Koch*, 1960, cat.nr. 7 en 12 (met afb.); B. van Houten, 'De schilder Pyke Koch', *Tegenstroom* 5 (1965), pag. 22; C. Blotkamp, *Pyke Koch*, Amsterdam 1972, pag. 171, cat.nr. 57 en 46; C. Blotkamp (e.a.), *Pyke Koch: Schilderijen en Tekeningen/Paintings and Drawings*, Rotterdam 1995, pag. 229, cat.nr. 80 en 81; Roman Koot, Mieke Rijnders, Marja Bosma, *De wereld van Pyke Koch*, Zwolle 2018, pag. 106, afb. 22 en 23.
Tentoonstelling: Utrecht, Genootschap Kunstliefde, *Tentoonstelling van Hedendaagse schilderkunst, beeldhouwkunst, tekeningen en aardewerk*, okt.-nov. 1958; Saint Paul, Verenigde Staten, Saint Paul Gallery and School of Art, *Paintings by Pyke Koch*, april-mei 1960; Utrecht, Centraal Museum, *De wereld van Pyke Koch*, nov. 2017-maart 2018.

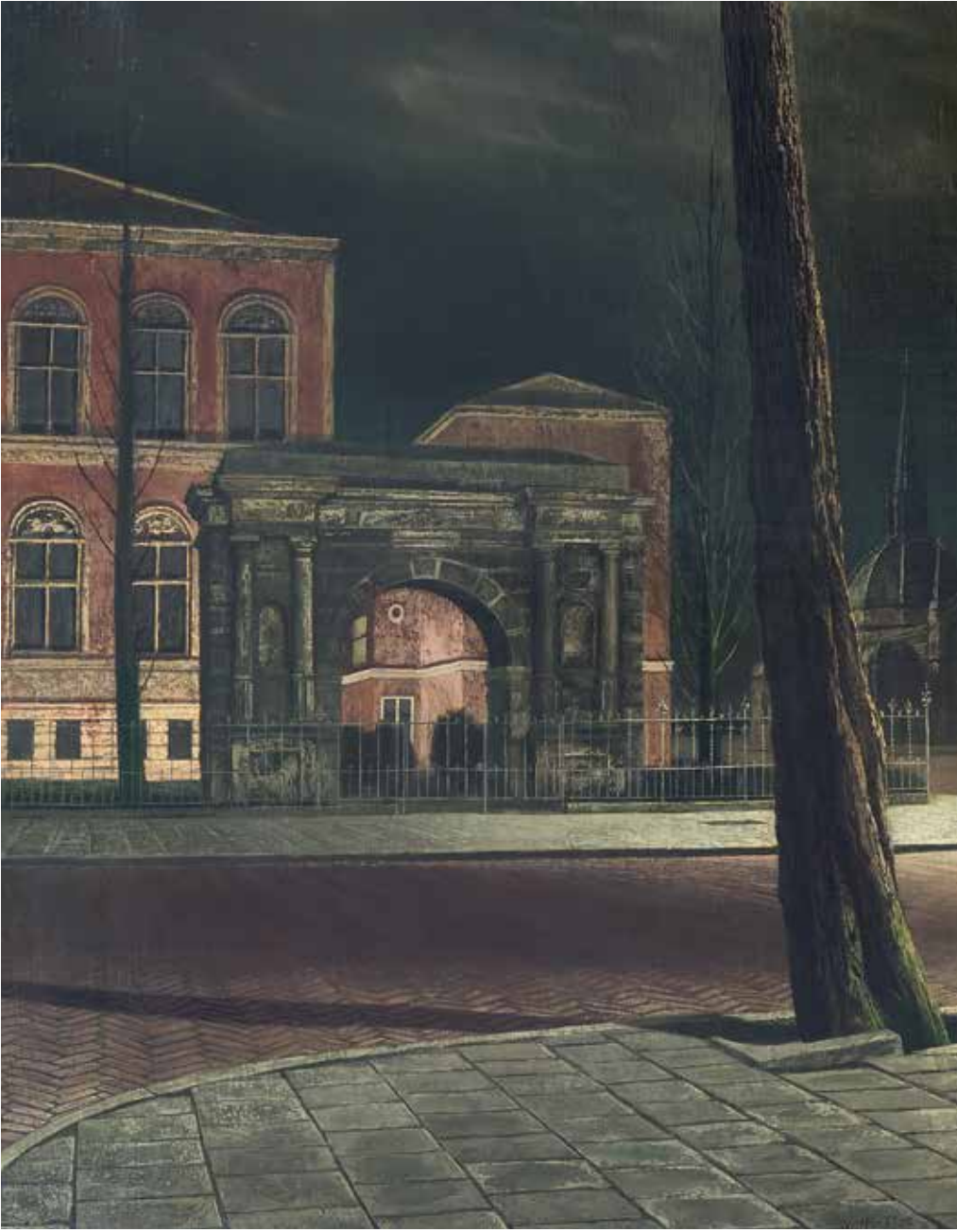
Pyke Koch behoort samen met Carel Willink tot de realistische schilders die bij een groot publiek bekend zijn geworden. In zijn schilderijen presenteert hij motieven uit de werkelijkheid in een onnatuurlijke samenhang, waardoor de voorstelling een vervreemdende uitstraling krijgt. In de eerste helft van de jaren 20 werd hij door zijn zwager August Stärcke ingewijd in de theorieën van de psychoanalyse én in de wereld van de beeldende kunst. De eerste magisch-realistische werken van Koch, uit 1930-

'31, zijn beïnvloed door Stärckes idee dat kunst 'ethetisch-erotisch-religieuze magie' is. Koch schilderde landschappen en portretten, maar ook meer controversiële onderwerpen als prostituees en achterbuurten. Zijn werk wordt, net als dat van bijvoorbeeld Carel Willink en Dick Ket, gerekend tot het Magisch Realisme, een stroming die verwant is aan de Duitse Neue Sachlichkeit en het Belgisch-Franse surrealisme. Kochs nagelaten oeuvre is relatief klein: het wordt geschat op zo'n 100 werken.

Albert 'Carel' Willink

Amsterdam 1900-1983

Museumport bij avond (Rijksmuseum)
olieverf op doek 66,3 x 52,5 cm, gesigneerd rechtsonder en gedateerd '50

Herkomst: coll. dr. I. Swelheim, Amsterdam.
Literatuur: tent.cat. Amsterdam, Kunsthandel Huinck & Scherjon, A.C. *Willink*, 1950, cat.nr. 8; Walter Kramer, *Willink*, Den Haag 1973, pag. 139, afb. 157; tent.cat. Amersfoort, Zonnehof, *Willink 75 jaar*, 1974, cat.nr. 10-157; H.L.C. Jaffé, *Willink*, Vol. III, Amsterdam 1986, pag. 227, cat.nr. 224 (met afb.).
Tentoonstelling: Amsterdam, Kunsthandel Huinck & Scherjon, A.C. *Willink*, okt.-nov. 1950; Amersfoort, Zonnehof, *Willink 75 jaar*, dec. 1974-maart 1975.

De 'museumpoort' was oorspronkelijk een stadspoort in Groningen (Herepoort) uit 1621. In 1885 heeft Pierre Cuypers, architect van het Rijksmuseum, ervoor gezorgd dat de afgebroken poort in de tuin van het Rijksmuseum Amsterdam opnieuw werd opgebouwd.

Dirk Smorenberg

Alkmaar 1883-1960 Oud-Loosdrecht

Chrysanten
olieverf op doek 116,2 x 90 cm, gesigneerd rechtsonder

Lodewijk Schelfhout

Den Haag 1881-1943 Amstelveen

Stilleven met fruit, bloemen en fles
olieverf op doek 55,5 x 46 cm, gesigneerd rechtsonder en gedateerd 1908

Literatuur: tent.cat. Kortenhoef, Stichting Kunst aan de Dijk, Lodewijk Schelfhout en tijdgenoten – De komst van het kubisme in Nederland, 2006, pag. 52, cat.nr. 4.
Tentoonstelling: Kortenhoef, Stichting Kunst aan de Dijk, Lodewijk Schelfhout en tijdgenoten – De komst van het kubisme in Nederland, mei-juni 2006.

Horst Antes

Heppenheim (Duitsland) 1936

Paar in interieur
 potlood, krijt, inkt en gouache op papier 36,4 x 30 cm, gesigeneerd rechtsonder en
 gedateerd 29.VII.64
Herkomst: rechtstreeks verworven van de kunstenaar door de vorige eigenaar.

'Bengt' Karl Erik Lindström

Storsjökapell (Zweden) 1925-2008 Sundsvall (Zweden)

Le Ex-Champion du Monde
 olieverf op doek 146,4 x 113,5 cm, gesigeneerd rechtsonder en op spieraam
Herkomst: Galerie Ariel, Parijs, maart 1968.

Cole Morgan
New York 1950

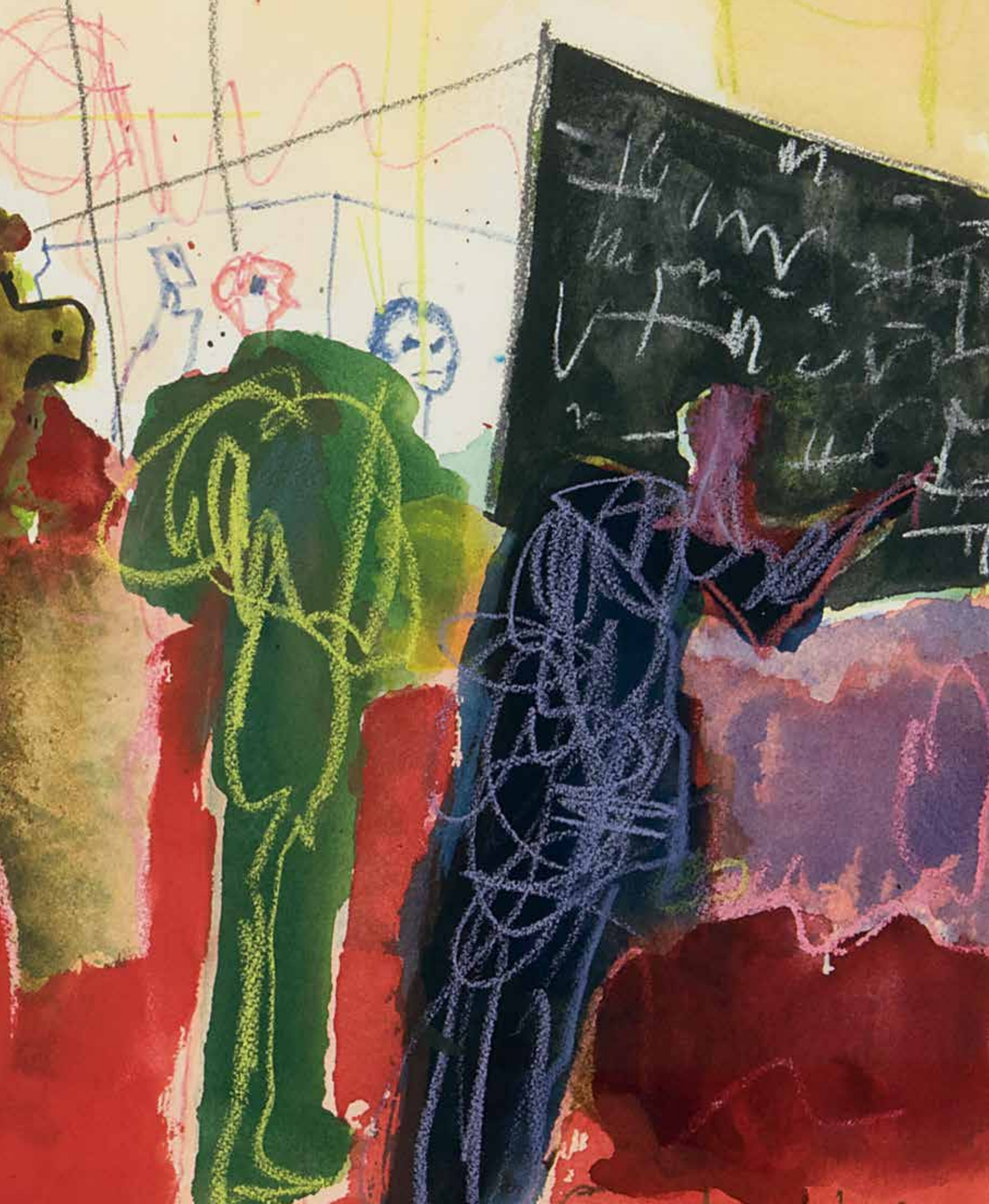

6 Elements of Surprise
gemengde techniek en collage op doek 80 x 120 cm, gesigneerd rechtsonder en gedateerd '95
Annotatie verso: "'6 Elements of Surprise" 1995 Cole Morgan'.

Eugenius Antonius Maria 'Eugène' Brands
Amsterdam 1913-2002

Panta Rei
gouache op board 69,8 x 54,5 cm, gesigneerd rechtsonder en verso gedateerd 19-3-62
Annotatie verso: 'Panta Rei'.

Constant (Constant Anton Nieuwenhuijs)

Amsterdam 1920-2005 Utrecht

De les

krijt, aquarel en gouache op papier 43,8 x 49,5 cm, gesigneerd rechtsonder en gedateerd '78

Literatuur: J.L. Locher, *Constant. Aquarellen-Watercolours 1975-1995*, Den Haag 1996, pag. 33, pag. 32, afb. 9 (in kleur).

De aquarel *De les* speelt zich af in een ruimte die door vlakken beweeglijk en open is, en daardoor in verband gebracht kan worden met Constants befaamde New Babylon. In dit omvangrijke project, waar hij bijna 20 jaar aan werkte, verbeeldde Constant zijn ideeën over een nieuwe wereld. Aan de hand van maquettes, constructies, geografische kaarten, schilderijen, tekeningen, aquarellen, grafiek, films, teksten, lezingen en tijdelijke 'omgevingen' liet hij zien hoe de nieuwe wereld eruit zou zien. *De les* ontstond enkele jaren nadat dit project was

afgesloten, als herinnering of een late doorwerking van het concept. Het schoolbord was volgens Constant een verwijzing naar de schoolborden die de kunstenaar Joseph Beuys in de jaren 70 volschreef tijdens zijn lezingen over politiek, kunst en democratie. Op deze schoolborden, die uiteraard bewaard bleven, nodigde Beuys zijn toehoorders uit om hun begrippenkaders te verruimen en zo een maatschappij te creëren die rustte op 3 pijlers: culturele vrijheid, democratie en socialisme.

Christiaan 'Karel' Appel
Amsterdam 1921-2006 Zürich (Zwitserland)

Rabbit
krijt en acryl op papier 50,1 x 64,9 cm, gesigeneerd rechtsonder en gedateerd '69

Christiaan 'Karel' Appel
Amsterdam 1921-2006 Zürich (Zwitserland)

Twee figuren
acryl op papier op doek 68,2 x 83,2 cm, gesigeneerd rechtsonder en gedateerd '75

Christiaan 'Karel' Appel
Amsterdam 1921-2006 Zürich (Zwitserland)

Trois clowns
waskrijt en gouache op papier 49,7 x 63,9 cm, gesigneerd linksonder en gedateerd '58
Annotatie verso (tweemaal): 'Karel Appel, Trois clowns 1958'.

Herkomst: Galerie Jamar, Antwerpen, jaren 90, aldaar gekocht door de vorige eigenaar.
Geregistreerd bij de Karel Appel Foundation onder nr. 1221P58.

Christiaan 'Karel' Appel
Amsterdam 1921-2006 Zürich (Zwitserland)

Figuur
waskrijt op papier 66,2 x 50,2 cm, gesigneerd rechtsonder en gedateerd '64

Herkomst: coll. Oudewaal, 's-Gravenhage, 1986.

Jan Roëde

Groningen 1914-2007 Rijswijk (Z.H.)

Zonder titel
 olieverf op doek 220 x 448 cm, gesigneerd linksboven en gedateerd '63

Herkomst: coll. Willem Nagelkerke (1909-1995), directeur Van Rietschoten & Houwens Elektronische Maatschappij; kunstcollectie Van Rietschoten & Houwens Elektronische Maatschappij, 1960, later opgegaan in Royal Imtech N.V.; kunstcollectie Royal Imtech N.V.

'Theo' Wilhelm Wolvecamp

Hengelo 1925-1992 Amsterdam

Compositie in Blauw
 olieverf op doek 74,4 x 79,7 cm, gesigneerd verso en te dateren ca. 1949
 Annotatie verso: 'Compositie in Blauw, Amsterdam'.

Literatuur: tent.cat. Amstelveen, Cobra Museum voor Moderne Kunst, *Miró & CoBrA – Experimenteel Spel*, 2015, afb. pag. 80; tent.cat. Bratislava, Danubiana Meulenstein Art Museum, *European Stars – Miró & CoBrA*, 2016, afb. pag. 308.
Tentoonstelling: Amstelveen, Cobra Museum voor Moderne Kunst, *Miró & CoBrA – Experimenteel Spel*, okt. 2015-jan. 2016; Bratislava, Slowakije, Danubiana Meulenstein Art Museum, *European Stars – Miró & CoBrA*, juli-nov. 2016.

Jan Roëde
Groningen 1914-2007 Rijswijk (Z.H.)

Zoals het klokje thuis tikt
olieverf op doek 45,1 x 54,1 cm, gesigneerd linksonder

Corneille ('Corneille' Guillaume Beverloo)
Luik (België) 1922-2010 Auvers-sur-Oise (Frankrijk)

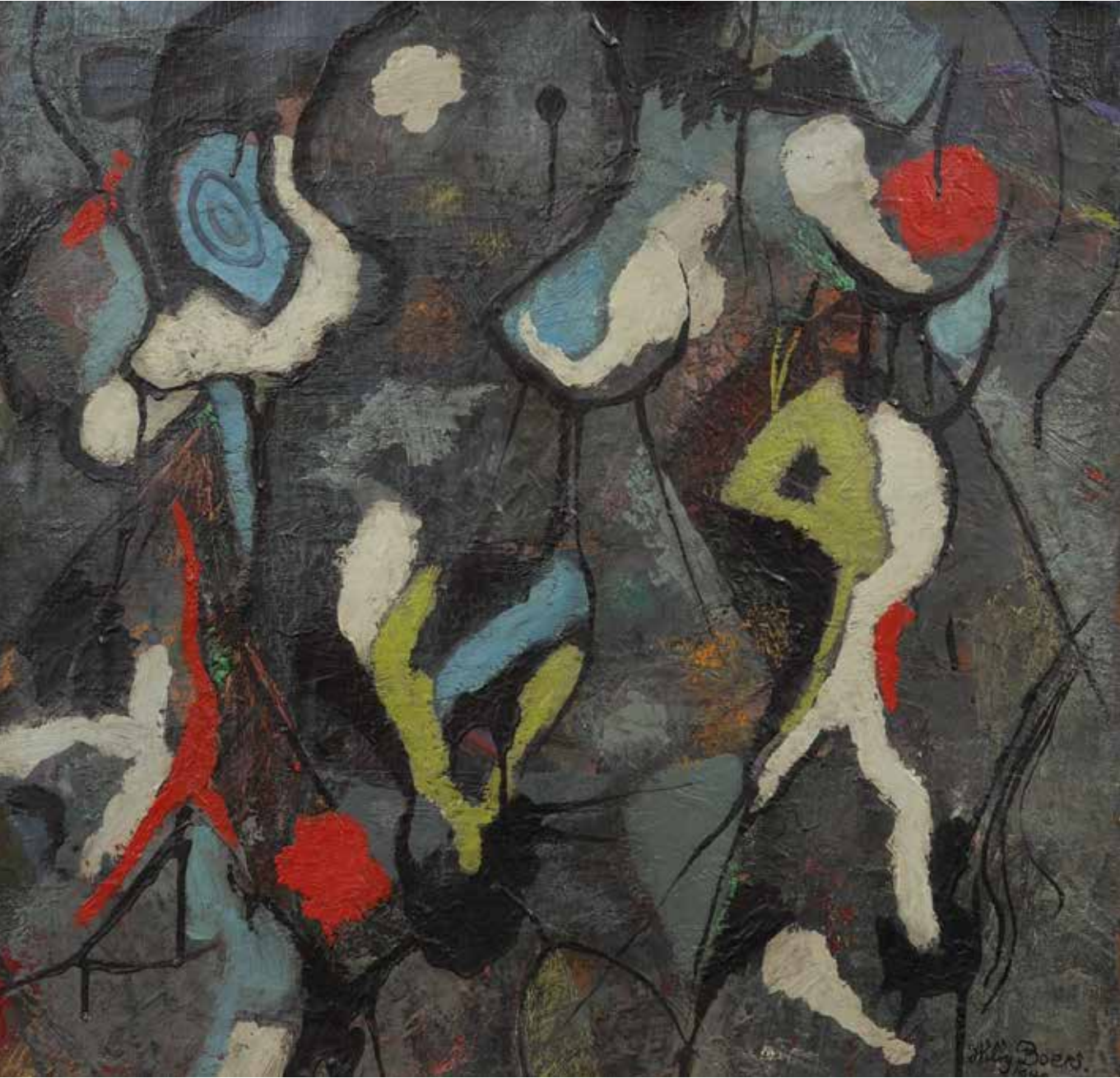

Les rochers rouges
olieverf op doek 65 x 92 cm, gesigneerd rechtsboven en gedateerd '55
Annotatie verso: 'Les rochers rouges, Corneille '55' en op spieraam: '20, rue Santeuil - Paris 5e'.

Herkomst: Ingrid Lindbäch Langaard (1897-1982); veiling Christie's, Londen, 4 dec. 1984, lotnr. 673 (met afb. in kleur); veiling Sotheby Mak van Waay, Amsterdam, 28 en 29 sept. 1987, lotnr. 367 (met afb. in kleur); veiling Sotheby's, Londen, 30 juni 1988, lotnr. 613 (met afb. in kleur).
Literatuur: tent.cat. Bern, Kunsthalle, *Junge Kunst aus Holland 1945-1955*, 1956, cat.nr. 0658; tent.cat. Den Haag, Haags Gemeentemuseum, *Facetten II: Hedendaagse Belgische en Nederlandse schilderkunst*, 1956, cat.nr. 116.
Tentoonstelling: Bern, Kunsthalle, *Junge Kunst aus Holland 1945-1955*, mei-juni 1956; Den Haag, Haags Gemeentemuseum, *Facetten II: Hedendaagse Belgische en Nederlandse schilderkunst*, nov. 1956-jan. 1957.

'Willy' Herman Friederich Boers

Amsterdam 1905-1978

132 *Verbeeldende activiteit*
 olieverf op doek 60 x 58 cm, gesigeneerd rechtsonder en gedateerd 1949
 Annotatie verso: 'Willy Boers 1949 "Verbeeldende activiteit"'.
 Herkomst: veiling Christie's, Amsterdam, 22 mei 1990, lotnr. 120; coll. H. Klasema, Bergen op Zoom.
 Literatuur: tent.cat. Amsterdam, Kunstzaal Van Lier, *Frans en Willy Boers*, 1949, cat.nr. 9; Hans Redeker 'Creatie', *Vrij Nederland*, 31 jan. 1953; Elmyra M.H. van Dooren, *Willy Boers 1905-1978*, Naarden 1995, pag. 306.
 Tentoonstelling: Amsterdam, Kunstzaal Van Lier, *Frans en Willy Boers*, maart-mei 1949; Amsterdam, Museum Fodor, *Creatie*, jan.-maart 1953; Antwerpen, België, *Toonzolder, Willy Boers, schilderijen, gouaches, tekeningen*, sept. 1955.

'Theo' Wilhelm Wolvecamp

Hengelo 1925-1992 Amsterdam

Compositie
 olieverf op doek 35,2 x 30,2 cm, gesigeneerd verso en te dateren 1964

Herkomst: Galerie Willy Schoots, Eindhoven, inv.nr. 1937.

Lucebert (Lubertus Jacobus Swaanswijk)
Amsterdam 1924-1994 Alkmaar

Drie figuren
olieverf op doek 80,2 x 100,3 cm, gesigneerd linksonder en gedateerd '62 en verso 62/11

Herkomst: Avanti Galleries, New York.

134 CoBrA had na de oprichting contact met verschillende kunstenaars die niet afkomstig waren uit Denemarken, België of Nederland. Onder hen was de Engelse schilder Stephen Gilbert, die vanaf 1945 in Parijs woonde en zich met enthousiasme bij de Cobrabeweging had aangesloten. Het meeste contact had hij met Constant. Beide schilders moeten elkaar rond 1949 hebben ontmoet. In de jaren erna bezocht

Constant zijn schildervriend regelmatig in Parijs, een contact dat intensiveerde nadat hij in 1951 zelf in Parijs ging wonen. Gilbert schilderde al in 1951 abstracte composities van geometrische kleurvlakken. Van Constant is bekend dat hij dat korte tijd deed in 1952 en 1953, toen hij zich begon te interesseren voor architectuur en de samenhang tussen kleur en vorm. ►

Constant (Constant Anton Nieuwenhuijs) & Stephen Gilbert
Amsterdam 1920-2005 Utrecht & Fife (Groot-Brittanië) 1910-2007 Frome (Groot-Brittannië)

Zonder titel, twee composities op een doek
olieverf op doek, 46,2 x 55 cm
gesigneerd rechtsboven 'Constant'; op andere zijde
gesigneerd rechtsboven 'Gilbert' en gedateerd 1951

Herkomst: coll. Stephen Gilbert, Parijs.

Index

- Akkeringa J.E.H. 46, 47, 51
Altink J. 87, 90, 91, 92, 94, 95, 97
Antes H. 114
Apol L.F.H. 44, 45, 56
Appel C.K. 122, 123, 124, 125
Arntzenius P.F.N.J. 57
Bakker Korff A.H. 27
Blommers B.J. 50, 52
Bodeman / Verboeckhoven 11
Boers W.H.F. 130
Bogaerts J.J.M. 107, 109
Bosboom J. 60
Brands E.A.M. 117
Breitner G.H. 77
Carabain J.F.J. 17
Cassigneul J.P. 103
Colnot A.J.G. 102
Constant 119
Constant / Gilbert 133
Corneille 129
Dam van Isselt L. van 85
Dijkstra J. 87
Elout-Drabbe M.J.S.L. 84
Gabriel P.J.C. 30
Gerell A.M.U. 78
Gilbert / Constant 133
Graafland R.A.A.J. 81
Grips C.J. 26
Hem P. van der 73
Hoboken J. van 106, 108
Israels I.L. 71
Klombeck J.B. 8
Koch P.F.Ch. 110
Koekkoek B.C. 9
Koekkoek H. 13
Koekkoek H.W. 48
Koekkoek J.H.B. 12
Lindström B.K.E. 115
Lucebert 132
Mackenzie M.H. 74
Maks C.J. 75, 77
Maris J.H. 54, 62
Maris S.W. 55
Maris W. 55
Martens G.G. 93
Melgers H.J. 86
Mesdag H.W. 40, 42, 43
Miehe W. 80
Mols R.C.G.L. 61
Mondriaan P.C. 38, 39
Morgan C. 116
Mörner K.S.G. 101
Munthe G.A.L. 50
Nolde E. 100
Rijlaarsdam J. 72
Roëde J. 126, 128
Roelofs W. 32, 34
Rossum du Chattel F.J. van 63
Schelfhout A. 18, 19, 22, 23
Schelfhout L. 113
Schotel A.P. 67
Schuhmacher W.G.C. 83
Smorenberg D. 112
Spohler J.F. 16
Springer C. 14, 15
Tavenraat J. 10
Thomas H.J. 76
Unterberger F.R. 69
Verboeckhoven / Bodeman 11
Verschuur W. 24, 25
Vreedenburgh C. 64, 66
Vries J. de 96
Waay N. van der 49
Weissenbruch H.J. 31, 35
Wiegers J. 96
Willink A.C. 111
Wolter H.J. 82
Wolvecamp Th.W. 127, 131
Ziem F.F.G.P. 68
Zijl L. 136
Zwart W.H.P.J. de 70

Lambertus Zijl
Kralingen 1866-1947 Bussum

Moeder met kind
gepatineerd brons, gesigneerd op basis en te dateren 1917
Met gietersmerk op basis van bronsgieterij Brom, Utrecht.

Literatuur: Jan Jaap Heij (red.), *Lambertus Zijl (1866-1947)*, Assen 1990, pag. 176, afb. 257 (van een ander exemplaar).

Colofon

Samenstelling en eindredactie:
Joke Buunk
Kas Buunk
Constance Moes
Mariëtte Simonis
Emilie Snellen

Kunsthistorisch onderzoek:
Constance Moes

Tekst:
Constance Moes
Annelies Bolluijt, ZB, Ede

Ontwerp:
Harald Slaterus, Arnhem

Fotografie, lithografie en druk:
Benno Slijkhuis, Wilco Art Books, Amersfoort

Portretfotografie:
Arjan van Bruggen, Ede

© 2018 Simonis & Buunk
Kunsthandel, Ede, Nederland
Druk- en zetfouten
voorbehouden.

